Բ· ՏԱՐԻ ԹԻՒ 521

ՈՒՐԲԱԹ 27 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1885 (Ն. Տ.) 9 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1885

1 ՄՈՒՀԱՐՐԷՄ 1302

40 ՓԱՐԱ.

ՆԱՄԱԿ ԿԱՄ ՈՐ ԵՒ ԻՑԷ ԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԷՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ
ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԳՐԻ
Ղալաթիա, Նորատունկեան-խան

غلطه‌ده نورادونكيان خاننده آره‌ولك
غزته‌سى اداره‌سنه

Direction du journal AREVELK
Noradounghian Han, Galata
CONSTANTINOPLE

Les annonces sont reçues à l'EASTERN AGENCY
Karakeuy, Déirmén han

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

40 ՓԱՐԱ.

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ համար Տարեկան	դահեկան արծաթ		200
» » Վեցամսեայ	»	»	100
» » Եռամսեայ	»	»	50
Գաւառաց և արտաքին Թղթատարով տարեկան	»	»	240
Գաւառաց համար եւ արտաքին Թղթատարով վեցամսեայ	»	»	120
Օտար երկիրներ, տարեկան	Ֆրանք		56
» » վեցամսեայ	»		28

Դուրս ղրկուած լրագրաց ճամբու ծախքը Տնօրէնութեան վրայ է։ Խմբագրութեան ղրկուած նամակ կամ գրուածներ ետ չտրուիր։

ԾԱՆՈՒՑՄՈՒՆՔ ԿԸՆԴՈՒՆՈՒԻՆ
ԻՍԹԸՐՆ ԷՃԷՆՍԻ
Գարաքէօյ-Բէճան չէշմէ, Գալաթա, Տէյիրմէն-խան

Կ. ՊՈԼԻՍ
ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 26 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊՈՒԼԿԱՐԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Մեր երէկի թուով, մեր մասնաւոր տեղեկութեանց վրայ յենլով, գրեցինք խնդրոյն արդի վիճակը։ Դիւանագիտութիւնը կ'աշխատի գոհ ընելու թէ՛ Բ. Դուռն, որոյ իրաւունքներն անժխտելի են, թէ՛ Պերլինի Դաշնագիրը, զոր միաձայնու փափաք կայ պահպանելու իբրեւ միջազգային օրէնք, և թէ՛ Պուլկարներն, որոց ազգային բաղձանքները չափաւոր եղանակաւ մ'ի հաշիւ առնուլ ազդու միջոց մը կը համարուի խաղաղութիւնը պահպանելու Պալքանեան Թերակղզւոյն մէջ։

Պէտք է սակայն գիտնալ թէ այսօր քաղաքական աշխարհն զբաղեցնող խնդիրը լոկ պուլկարական խնդիրը չէ, այլ նաև կայ սերպական խնդիր մը։

Սերպիա իրապէս կը պատրաստուի պատերազմի. այս չուրացուիր. փոխառութեան մը պէտք ունէր, և զայն ալ գտաւ Վիէննայի և Բարիզի մէջ։ Պուլկարական միութիւնն ո՛ և է ձեւով մը պիտի ճանչուի, և Սերպիա, պնդելով թէ Պուլկարական Միութիւնը չեղում մ'է Պերլինի Դաշնագրէն և վտանգ մ'է Սերպիոյ համար, կը պահանջէ երկրային համապատասխան «փոխարինութիւն» մը։

Խնդիրը կրկին է Սերպիոյ նկատմամբ. Նախ, պէ՞տք է ընդունիլ «երկրային փոխարինութեան» պահանջքն, և յետոյ, օսմանեա՞ն թէ պուլկարական հողին վրայ պէտք է ի գործ դրուի փոխարինական գործողութիւնը։

Խօսք կայ թէ Պուլկարիոյ Իշխանապետութիւնը Դանուբի եզերքը գաւառակ մը պիտի թողու Սերպիոյ, կ'ըսուի մինչեւ իսկ թէ Վիտին պիտի պարունակուի այս թողեալ գաւառի մէջ։ Բայց ստոյգ ոչինչ կայ դեռ։

Եթէ Սերպիա ստանայ ո՛ և է փոխարինութիւն, պարտական պիտի մնայ Աւստրիոյ, որ յայտնապէս կը քաջալերէ Սերպիան և պաշտպան կը կանգնի նմա, թէ՛ ըստ կարի ռուսական ազդեցութիւնը տկարացնելու համար Պալքանեան Թերակղզւոյն մէջ, և թէ՛ Սերպիան վերջնապէս աւստրիական գրութեան մէջ մտցնելու համար, որ՝ ինչպէս յայտնի է՝ հակառակ է ռուսական գրութեան։

Բայց Յունաստան, տեսնելով թէ Պուլկարիա և Սերպիա, այսինքն երկու սլաւ ազգեր, կը զօրանան Պալքանեան Թերակղզւոյն մէջ, լրջաբար կը պատրաստուի, և կ'երեւի թէ նա՛ ևս ունի իր խնդիրներ «փոխարինութեան» համար։ Յուսալի է սակայն որ Տէրութիւնք շուտով վերջ պիտի տան այս անօրէն փառասիրութեանց։

Հելլէն մը այսօր սապէս կը խորհի. «Բարբարոս Սլաւը կուգայ կը տիրէ այնպիսի երկիրներու, զորս իմ նախնեաց պատմութիւնը զիս վարժեցուցած էր նկատելու կա՛մ հելլենական հող և կա՛մ հելլենաց ձեռամբ քաղաքակրթուած հող։ Բարբարոս Սլաւին այս ծաւալումն ի վնաս քաղաքակիրթ Հելլէնին՝ ծանր վտանգ մ'է Հելլէնութեան ապագային համար, և մանաւանդ հարուած է Հելլէնութեան ամեն ակնկալութեանց։ Հելլէն կառավարութիւն մը, հետեւապէս, չի կրնար անտարբեր աչքով դիտել Պուլկարաց Միութիւնն։ Եթէ այդ ցաւալի դէպք ի վերջոյ «կատարեալ իրողութիւն» մը պիտի նկատուի, հարկ է որ Յունաստան դրուի այնպիսի կացութեան մը մէջ, որով նիւթապէս կարող լինի մեծագոյն զօրութեամբ մը պաշտպանել իր ապագայն ընդդէմ սլաւական աճեցման հոսանքին։»

Բայց Գարատաղ ալ կը սպառազինի, և գործին զաւեշտական կողմն ա՛յս է անշուշտ։ Ի՞նչ կ'ուզէ Գարատաղ։ Իր «Սեւ Լեառ»էն դուրս, Նիքիթա Իշխանին կառավարած ազգն ո՛չ գոյութիւն ունի, ո՛չ ալ գոյութիւն ստանալու իրաւունք։ Եւրոպական Տէրութիւնք Պերլինի մէջ սխալ մը գործեցին՝ Գարատաղի թողլով ալպանիական հողեր։ Տակաւին այս հողերու խնդիրը չէ կարգադրուած։ Առնաւուտք, ինչպէս կերպիւ իւիք իրենց իրաւունքն է, չեն ընդունիր որ քրիստոնեայ սլաւ Տէրութիւն մը իշխէ իրենց վրայ, և չեն ուզեր թողուլ իրենց սիրելի վայրերն և տեսնել անտարբեր որ իրենց դարաւոր թշնամին՝ Գարատաղցին՝ տիրէ անոնց։ Գարատաղ կրնար ընդարձակուիլ Հէրսէքի սահմանակից քրիստոնեաներու գաւառաց կողմէն. բայց հոն Աւստրիա աչք տնկած էր, և արդարութիւնն ու ցեղային նկատումները զոհուեցան քաղաքականութեան։ Այս սխալ հաշիւ չմաքրուած, անշուշտ ծիծաղելի է Գարատաղի մասին «հողային ընդարձակման» խօսք լսել։

Պուլկարական խնդրոյն մէջ Սերպիոյ, Յունաստանի և Գարատաղի անպատշաճ ընթացքն, որուն վերաբերեալ մանրամասնութիւնք ժամանակէ մ'ի վեր կը հրատարակուին Մայրաքաղաքիս լրագրաց մէջ, գրաւած են Տէրութեանց խորին ուշադրութիւնը։ Ծանուցուեցաւ թէ Բ. Դուռն ալ, ի գործ դնելով իր անժխտելի իրաւունք, արդարապէս բողոքած է Պալքանեան երեք Պետութեանց այս տարօրէն ընթացքին դէմ։ Խօսք կայ մինչեւ իսկ թէ Բ. Դուռը բացատրութիւն պահանջած է Պելկրատի կառավարութենէն։ Այլ ինչ որ լինի, յուսալի է թէ Տէրութիւնք յիշեալ երեք Պետութեանց մօտ ևս ի գործ պիտի դնեն նոյն խաղաղեցուցիչ ազդեցութիւն, զոր ի կիրարկին Մայրաքաղաքիս մէջ ձեռնհաս իշխանութեանց մօտ։ Տարակոյս չունինք թէ ո՛չ Սերպիա, ո՛չ Յունաստան ո՛չ ալ Գարատաղ կարող չեն դիմադրել միացեալ Եւրոպիոյ խորհրդոց և յանձնարարութեանց, և հետեւապէս, կը կարծենք թէ պէտք չէ չափազանց կարեւորութիւն տալ Պելկրատէ, Չէթինեէ և Աթէնքէ հեռագրուած ըստ մեծի մասին յոյժ չափազանցեալ լուրերուն։

ՊԱՊԸ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԿԸ ԽԱՌՆՈՒԻ

Հռոմէ լուր կը տրուի թէ Վատիկանի մօտ պաշտօն վարող Սպանիոյ դեսպանը Պապին ներկայացուցած է Կարոլեան խնդրոյն վերաբերեալ բոլոր թուղթերն, ըստ որում, ինչպէս յայտնի է, Պապը պիտի միջնորդէ՝ Սպանիոյ և Գերմանիոյ միջև համաձայնութիւն մը գոյացնելու համար։

Պերլինէ կը հեռագրուի թէ Վատիկանի մօտ գերմանական դեսպանն հոկտ. 1 ին Պապին մատուցած է Վիլհէլմ կայսեր գիրն, որ կը հայցէ Ն. Սրբազնութեան միջնորդութիւնը։

Հռոմէ կը հեռագրուի թէ Պապը ձեռնհաս կարդինալաց մասնախումբ մը կազմած է Կարոլեան խնդրոյն վրայ կարծիք մը իրեն ներկայացնելու համար, և մի և նոյն ատեն, մի քանի նշանաւոր իրաւագէտներու յանձնելով խնդրոյն վերաբերեալ թուղթերն, հրամայած է որ տեղեկագիր մը բերեն իրեն։

Եւրոպական լրագիրք մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն Վատիկանի այսպէս նորէն քաղաքական դեր մը կատարելուն։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ. Գերմանական նաւատորմը ծանր հարուած մը կրեց։ Պաշտօնապէս կը ծանուցուի թէ Աւկուստա զրահաւորն, որ իր մէջ ունենալով 9 սպայ և 214 նաւազ, Աւստրալիա կ'երթար, Հնդկային Ովկէանին մէջ սաստիկ փոթորկի մը բախելով, բոլորովին կորած է իր մէջի մարդերով։ Չորս ամիսէ հետէ այս մարտանաւ, Հնդկային Ովկէանը մտնելէն ի վեր, երեւան չէր ելած, և այժմ Պերլինի ծովային նախարարութիւնը պաշտօնապէս կը հաստատէ աղետալից դէպքը։ Գերմանիոյ մէջ հանգանակութիւն բացուեցաւ ի նըպաստ ընտանեաց անոնց որք կորած են գերման զրահաւորին հետ։

ՊՈՍՆԱ ԵՒ ՀԵՐՍԷՔ

(Տե՛ս երէկի թիւէն և վերջ)

Պոսնայի մէջ Հրէայներէն ոչ նուազ կարեւոր ցեղ մը կը կազմեն Բուչօ-Վալաքները կամ Մակեդոնացիները, թէ իրենց գործունէութեամբը, թէ խնայողութեամբը և թէ աշխատասիրութեամբը։ Ասոնք բոլոր Թերակղզւոյն մէջ տարածուած են, և ամէն քաղաքներու մէջ կը գտնուին, ուր վաճառականութեամբ կը զբաղին։ Իրենցմէ շատեր ալ ոսկեգործ և հիւսն են, որոց ճարտարութեան արդիւնքն են միայն բոլոր երկրին կարեւոր շէնքերը, ինչպէս եկեղեցիներ, կամուրջներ, քարաշէն տուներ։ Կը գտնուին նաեւ մեծահարուստ անձեր, որոնք ընդարձակ գործեր ունին։ Վիէննայի Սինա անուն հռչակաւոր վաճառատան հիմնադիրը Բուչօ-Վալաք մը եղած է։ Իրենց կրօնը յունադաւան է և իրենք յունական ազգայնութեան խնդրոյն յարած են, թէև Ռումանիայէ ցեղէն են և սերած են այն Ուլահցիներէն, որոնք իրենց հօտերուն արդիւնքով կ'ապրին Յունաստանի, Թրակիոյ և Ալպանիոյ մէջ։ Աւա՜ղ զի մի միայն քանի մը հազար Բուչօ-Վալաք կը գտնուի Պոսնայի մէջ, ըստ որում երկրին յառաջադիմութեան նկատմամբ իրենց ինչ ինչ բարեմասնութիւններովը Հրէայներէն աւելի օգտակար տարր մը կը կազմեն։

Գալով Պոսնա-Հէրսէքի յունադաւան քրիստոնէից, կաթոլիկներուն կրկնապատիկն են, և իրենցմէ շատեր վաճառականութեամբ կը զբաղին ու գիւղ կեանք մը կը վարեն։ Ժամանակին ասոնք այնքան անխնայ հարստահարուած են Ֆէնէրի կղերէն, զի զարմանալի է տեսնել թէ ցարդ իրենց եկեղեցւոյն հաւատարիմ մնացած են։ Բոլոր երկրին մէջ չորս եպիսկոպոսական աթոռ գտնուելով՝ ասոնք Ֆէնէրի Պատրիարքարանին կողմէն աճուրդի կը հանուէին և ամենէն բարձրագոյն գին ընծայողին կը տրուէին։ Եպիսկոպոսներն ևս իրենց կարգին իրենց վիճակին մէջ գտնուած կրօնական պաշտօնները աճուրդի կը հանէին և միևնոյն կերպով բարձրագոյն գին ընծայողին կը յանձնէին զանոնք, մինչ եկեղեցին անշարժ կալուածներ և կղերն ալ որոշեալ թոշակ մը չունենալով՝ այս վերջինը ամէն կերպով կ'աշխատէր իր ստացած պաշտօնին համար վճարած գումարին փոխարէնն իր հօտէն կորզելու։ Այս անպատեհութեան առաջն առնելու համար՝ Աւստրո-Հունգարիոյ կառավարութիւնը Ֆէնէրի Պատրիարքարանին հետ համաձայնութիւն մը գոյացուց 1880 ին, որով այս վերջինս միևնոյն կառավարութենէն տարեկան 12,000 ֆիորին կը ստանայ իր աճուրդի իրաւունքէն հրաժարած ալով, և երբ եպիսկոպոսական աթոռ մը թափուր մնայ, Թագաւոր-Կայսրը կը ներկայացնէ Պատրիարքարանին ընտրելի մը, որպէս զի սա ևս եկեղեցական ձեռնադրութիւնները ի գործ դնէ նոյնին նկատմամբ։ Այսպէս աճուրդի եղանակը բոլորովին ջնջուած ըլլալով՝ եպիսկոպոսներն և քահանաներն ալ հարկ չեն ունենար իրենց խեղճ հօտը կեղեքելու, մինչ կառավարութիւնը այսպիսի զեղծմանց առաջն աւելի ապահով կերպով առնելու համար՝ մէն մի մետրապոլիտի տարեկան 5 էն 8,000 ֆիորին կը վճարէ։ Նաեւ կառավարութիւնը ընդհանուր հսկողութիւն մը կ'ընէ եկեղեցական վարչութեանց ուսումնական վիճակի մասին և արդէն քննութիւն մը բացած է, այլ և այլ թեմերու ու վանքերու հասոյթն ու կացութիւնը իմանալու համար։ Պոսնա-Հէրսէքի յունադաւան քրիստոնէից վանքերը հարուստ չեն և ամեն մէկին մէջ չորս հինգ աբեղայ կը գտնուի, սակայն ժողովուրդը այնքան սերտիւ յարած է անոնց, որ երբ կրօնական մը տեսնէ որ կ'անցնի, անմիջապէս անոր ծունկերը կ'իյնայ, օրհնութիւնը կը հայցէ և մինչեւ անգամ ոտքերուն կը փարի։ Այս վանքերուն մէջ, որոնք սովորաբար լեռներու կամ անտառներու մէջ շինուած են, յաճախ ուխտագնացութիւններ տեղի կ'ունենան, ուր բազմութեամբ կը խմբուին բարեպաշտ քրիստոնեաներ սուրբերու ժամ վառելու, պատկերներ, խաչեր և այլն գնելու, և ի վերջոյ պարելու և երգելու համար։ Բոլոր վանքերու թիւը 14 է։ Կղերը շատ տգէտ է, սակայն նոր բացուած կղերանոց մը, որու ուսմանց շրջանը չորս տարի է, այս դասին նկատմամբ մեծ բարեփոխութիւններ կը խոստանայ մօտալուտ ապագայի մը մէջ։

Աւստրիական կառավարութիւնը կրթական խնդրով ալ կը զբաղի։ Թէև 1869ին Բ. Դուռը ընտիր օրէնք մը կը հրատարակէ, որու համեմատ մէն մի գիւղ, մէն մի թաղ՝ նախակրթարան մը, իսկ մէն մի քաղաք՝ միջնակարգ ուսումնարան մը կը պարտաւորէին ունենալ, սակայն իսլամ Պէյերու ցոյց տուած դժկամակութեամբը ի կախ կը մնայ անոր գործադրութիւն։ Թէև և այնպէս Վագըֆներու հասոյթն շնորհիւ բաւական դպրոցներ և Մէտրէսէներ կը գտնուին, ուր սակայն մի միայն կրօնական ուսումներ կ'աւանդուին։ Ասկէ շատ ուրիշ դժուարութիւն մ'ալ կը ներկայի, այն է լեզուի դժուարութիւնը, վասն զի իսլամ աշակերտք այս դպրոցներուն մէջ նախ և առաջ կը պարտաւորի ուսնիլ երկու օտար լեզուներ, այսինքն արաբերէնը՝ իբր կրօնի լեզու և տաճկերէնը՝ իբր պաշտօնական լեզու, որոնք բնաւ յարաբերութիւն չունին իր մայրենի լեզուին, այն է խռուաթերէնին հետ։ Միևնոյն միջոցին Ֆրանչիսկեան վանքերու մէջ գտնուած դպրոցներ իրենց շրջակային կրթան ըստ կարի լոյս տալ, սակայն անոնք ալ սակաւաթիւ են, մինչ յունադաւան վանքերու մէջ սուրբ ոգեւութիւն մը կը տիրէ, թէև մասնաւորներու նուէրներուն շնորհիւ թէ կաթոլիկները և թէ յունադաւանք բաւական դպրոցներ կ'ունենան։

Սակայն երբ Աւստրիական վարչութիւնը կը հաստատուի՝ 1869 ին Բ. Դըրան հրատարակած օրէնքը կը վերահաստատէ, և զայն իրեն կէտ նպատակի ընտրելով՝ հետզհետէ անոր գործադրութեան կ'աշխատի և արդէն ալ ըստ կարի արդիւնքներ կը տեսնուին։

Գալով լեզուի խնդրոյն՝ թէև ամեն հասարակութիւններն ալ մի և նոյն լեզուն, այն է խռուաթերէնը կը խօսին, սակայն իրենց գործածած տառերը տարբեր են. այսպէս յունադաւան քրիստոնեայք Կիւրեղեան տառերն, այն է Ռուսաց, Պուլղարաց և այլ Սլաւաց տառերը՝ զոր սուրբն Կիւրեղ հնարած է 9րդ դարուն մէջ, իսկ Կաթոլիկները լատին տառեր կը գործածեն, և որովհետեւ այս կէտ ուսուցչին մի մեծ դժուարութիւն կուտայ՝ կառավարութիւնը կ'ուզէ ուսումնական դպրոցներու մէջ միայն լատին տառեր գործածել. սակայն յունադաւանները այնքան բուռն կերպով կը բողոքեն, որ կառավարութիւնը կը ստիպուի իր որոշումը ետ առնուլ, թէև իրաւ է որ լատին գրերու գործածութիւնը Խռուաթ-Սլաւ խնդրոյն մեծ ծառայութիւն մը պիտի մատուցանէր, քանի որ Սերպիացի և Խռուաթ արդէն մի և նոյն տառեր կը գործածեն, նաև յայտնի է որ Ռումանիա Կիւրեղեան տառերը թողլով սկսաւ լատինականը գործածել, բայց ասկէ ի՞նչ շահեցաւ արդեօք կաթոլիկութիւնը. Նոյնպէս Գերմանիոյ մէջ Պիզմարք իշխանին բողոքներուն հակառակ՝ ամեն օր լատին տառերով գրքեր կը հրատարակուին, միթէ այս կրնա՞յ Գերմանիոյ գրական աշխատութիւններու կամ գիտական գործերու արժէքը նուազեցնել։

Նաև հաղորդակցութեան միջոցներու և թղթատարութեան մասին մեծ բարեփոխութիւններ կատարուած են այս վերջին ժամանակներս։ Այսպէս շինուած է երկաթուղիոյ գիծ մը 271 հազարամեթր երկայնութեամբ, որ Պրոտէն Պոսնա-սէրայ կը տանի և պիտի շարունակուի մինչ Ադրիական ծովը՝ Մոսթարէն և Նարանթայի ձորէն անցնելով։ Այս գծին համար արդէն 9½ միլիոն ֆիորին ծախսուած է։ Նոյնպէս 4 միլիոն ֆրանք ալ ծախսուած է ուրիշ երկաթուղոյ գծի մը համար, որ կը տանի Մէթքովիչէն Մոսթար և 42 հազարամեթր երկայնութիւն ունի։ Այս գիծը Իվան և այլ լերանց անտառային հարստութիւններէն օգտուելու պիտի ծառայէ։ Հազար եօթը հարիւր հազարամեթր ալ կառուցի շինուած է նոյն իսկ բանակին զօրաց ձեռօք և հաշիւ եղած է որ աւստրիական գրաւումէն ի վեր հաղորդակցութեան ճանապարհներու համար 14 միլիոն ֆիորին ծախսուած է, որոնցմէ 13 միլիոնը կառավարութիւնը վճարած է։

Դատարաններու մասին ալ մեծ բարեփոխութիւններ ի գործ դրուած են տեղական պայմաններու և սովորութեանց համեմատ։

Ի վերջոյ կը մնայ յայտնել թէ անոնք որ կը խորհին Պոսնա-Հէրսէքը Սերվիոյ միացնել և Խռուաթիան ալ միասին առնելով՝ առանձին թագաւորութիւն մը հաստատել, քանի՛ կը սխալին, ըստ որում պէտք է նախ մտա-

---

—= 162 =—

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ԺԻՒԼ ՎԷՐՆ

ԿՐԱՆԹ ՆԱՒԱՊԵՏԻՆ ՈՐԴԻՔԸ

ԳԼՈՒԽ ԺԵ·

ԷՅՐԹԸՆ ԿԱՄ ՊԷՆ ՃՈՅՍ

Այս պատճառաւ բուռն ցասում կը տիրէր, մանաւանդ նաւաստեաց վրայ, որք, եթէ թոյլ տրուէր, կը սատկեցնէին զայն։

Քանի մ'անգամ Կլէնարվան նորոգեց իր ջանքը նաւաստեաց տասնապետին քովէ. Խոստովանք, սպառնալիք, ամենն ալ ապարդիւն եղան։ Էյրթընի կամակորութիւնն ա՛յն աստիճան անըմբռնելի էր և ա՛յնչափ անբացատրելի, որ հազարապետն եզրակացուց վերջապէս թէ բան մը չէր գիտեր։ Այս էր նաև աշխարհագրին կարծիքն, որ հաստատութիւն կուտար Հարրի Կրանթի մասին ունեցած յուսահատական համոզման։

Բայց եթէ Էյրթըն բան մը չէր գիտեր, ինչո՞ւ չէր խոստովաներ զիւր տգիտութիւն։ Ի՞նչ վնաս կրնար ունենալ իրեն։ Այլ իր լռութիւն կ'աւելցնէր նոր ծրագիր մը կազմելու դժուարութիւնը։ Պրիթանիայի նաւաստեաց տասնապետին Աւստրալիոյ մէջ տեսնուելէն կրնա՞ր մակաբերել թէ Հարրի Կրանթ ալ այն երկրին մէջ էր։ Պէտք էր անպատճառ խօսեցնել զԷյրթըն այս կէտի վրայ։

Տիկին Հէլէնա, տեսնելով իր ամուսնոյն անյաջողութիւնը, թոյլտուութիւն խնդրեց իր ամուսնէն, որ ինքն ալ մարտնչելու փորձ մ'ընէ նաւաստեաց տասնապետին յամառութեան դէմ։ Ուր այր մ'անյաջող եղնէ, թերեւս կին մը յաջողի իր քաղցր ազդեցութեամբ։ Հանրածանօթ առակին խըստաշունչ հովն է, որ չկրնար ուղեւորին վերարկուն կորզել ուսերէն, իսկ արեւուն ամենափոքր ճառագայթն իսկոյն կը խլէ։ Կլէնարվան, գիտնալով իր դեռատի կնոջ ուշիմութիւնը, լիարձակ ազատութիւն տուաւ նմա գործելու։

Այն օրն, 5 մարտի, Էյրթըն տիկին Հէլէնայի սենեակը բերուեցաւ։ Մարի Կրանթ ալ ներկայ գտնուեցաւ այս տեսակցութեան, որովհետեւ անոր ազդեցութիւնն ալ կրնար մեծ լինիլ, և տիկին Հէլէնա չէր կրնար անտես ընել յաջողութեան որ և է հաւանականութիւն։

Ժամու մը չափ, երկու կանայք փակուած մնացին Պրիթանիայի նաւաստեաց տասնապետին հետ, բայց բան մ'ի յայտ չեկաւ իրենց տեսակցութենէն։ Ինչ որ ըսին, ինչ փաստեր որ գործածեցին Քոնվիքին գաղտնիքը կորզելու համար, վերջապէս, եղած հարցափորձին բոլոր մանրամասնութիւններն անծանօթ մնացին։ Սակայն, երբոր մեկնեցան Էյրթընի քովէն, յաջողած չէին երեւէր. դէմքերնին ճշմարտապէս վհատում կ'արտայայտէր։

Ուստի, երբոր նաւաստեաց տասնապետն իր խցիկը տարուեցաւ, նաւաստիք բուռն սպառնալիքներ ըրին անոր անցած ժամանակ։ Իսկ Էյրթըն ուսերը թօթվեց, որով աւելի ևս գրգռեցաւ նաւաստեաց կատաղութիւնը, զոր զսպելու համար Ճօն Մանկլսի և Կլէնարվանի միջամտութիւնն հարկ եղաւ։

Բայց տիկին Հէլէնա չյուսահատեցաւ։ Ուզեց մինչեւ ցվերջ մաքառիլ այն ապառում սրտի հետ, և հետեւեալ օրն ինքն անձամբ գնաց Էյրթընի խցիկն, որպէս զի չնորոգուէին այն անհաճոյ տեսարանք, զորս Քոնվիքին տեսքը կը գրգռէր նաւուն տախտակամածէն անցած ժամանակ։

Երկու երկայն ժամեր, բարեսիրտ և քաղցրահամբոյր Սկովտուհին առանձին կեցաւ Քոնվիքաց պետին հետ դէմ առ դէմ։ Կլէնարվան, ջղային յուզումէ բռնուած, կը թափառէր խցիկին շուրջը, մերթ որոշելով մինչեւ ցծայր սպառել յաջողութեան յոյսերը, մերթ ալ որոշելով կորզել զիւր կինն այն դժնդակ բանակցութենէն։

Բայց այս անգամ, երբոր տիկին Հէլէնա երեւցաւ, դէմքը վստահութիւն կ'արտաշնչէր։ Յաջողե՞ր էր գտնել՝ դժուար թելերը շարժել թշուառականին սրտին մէջ և անդ արգիլափակ եղած գաղտնիքը խլել։

Մաք Նապս, որ ամենէն առաջ տեսաւ զայն, չկրցաւ թերեհաւատութեան բնական շարժում մը զսպել։

Սակայն լուր տարածեցաւ իսկոյն շոգենաւին մէջ թէ նաւաստեաց տասնապետը վերջապէս զիջեր էր տիկին Հէլէնայի թախանձանաց։ Համայն նաւաստիք, դոդ ելլելով, տախտակամածին վրայ գումարեցան, աւելի արագ քան Թոմ Աւստինի սուլիչին ձայնէն որ զիրենք գործողութեան մը կոչէր։

Սակայն Կլէնարվան իր կնոջ առջև վազեր էր։

—Խօսեցա՞ւ, հարցուց։

—Ո՛չ, պատասխանեց տիկին Հէլէնա, բայց, զիջանելով իմ աղաչանաց, Էյրթըն կ'ուզէ տեսնել զձեզ։

—Ա՜հ, սիրելի՛ Հէլէնաս, յաջողեցա՞ք։

—Կը յուսամ, Եդուա՛րդ։

—Խոստում մ'ըրի՞ք, զոր ես պարտաւորիմ հաստատել։

—Միակ խոստում մը, սիրելի՛ս, այսինքն թէ դուք ձեր բոլոր ազդեցութիւնը գործածելով մեղմացնել տաք այդ տարաբաղդին կրելիք պատիժը։

—Լա՛ւ, սիրելի Հէլէնաս։ Թող հի՛մա գայ Էյրթըն։

Տիկին Հէլէնա իր խուցը քաշուեցաւ Մարի Կրանթի հետ, և նաւաստեաց տասնապետը քառակուսին տարուեցաւ, ուր նմա կ'սպասէր Լորտ Կլէնարվան։

ԳԼՈՒԽ ԺԶ·

ԻՐԱՒԱԽՈՀՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Երբոր նաւաստեաց տասնապետը Լորտին առջեւը բերուեցաւ, պահապանները մեկնեցան։

—Ինձ հետ խօսի՞լ ուզեր էք, Էյրթը՛ն, ըսաւ Կլէնարվան։

—Այո՛, Միլորտ, պատասխանեց նաւաստեաց տասնապետը։

—Միայն ի՞նձ հետ։

—Այո՛, բայց կը կարծեմ որ եթէ Մաք Նապս հազարապետն և պարոն Բականէլ ալ ներկայ գտնուին, լաւագոյն կը լինի։

—Որո՞յ համար։

—Ինձ համար։

Էյրթըն հանդարտութեամբ կը խօսէր։ Կլէնարվան ուշադիր աչքով մ'անոր երեսը նայեցաւ, յետոյ հրաւէր ղրկեց Մաք Նապսի և Բականէլի, որ իսկոյն եկան։

—Խօսեցէ՛ք, ըսաւ Կլէնարվան Էյրթընի, երբոր իր երկու բարեկամք նստան քառակուսիին սեղանին առջեւ։

Էյրթըն, քանի մ'երկվայրկեան խորհելէ յետոյ, ըսաւ.

—Միլո՛րտ, սովորութիւն է որ ամեն պայմանագրութիւնք կամ իրաւախոհութիւնք վկայից առջեւ կը կնքուին. ուստի ես ալ այս պատճառաւ խնդրեցի որ Պ. Մաք Նապս և Պ. Բականէլ ներկայ գտնուին, վասն զի, ճշդիւ խօսելով, պայման մը պիտի առաջարկեմ ձեզ։

Կլէնարվան, վարժուած լինելով Էյրթընի ձեւերուն, բնաւ չշարժեց յօնքերը, թէև անոր և իր միջեւ պայմանագրութիւն մը տարօրինակ կը թուէր իրեն։

—Ի՞նչ պայման է, ըսաւ։

—Ահասիկ, պատասխանեց Էյրթըն։ Դուք կը փափաքիք ինչ ինչ մանրամասնութիւններ իմանալ ինձմէ, որք կրնան օգտակար լինիլ ձեզ։ Ես ալ կը փափաքիմ ինչ ինչ օգուտներ ստանալ ձեզմէ, որք ինձ համար թանկագին են։ Ստանալ և փոխարէն տալ, Միլո՛րտ, կ'ընդունի՞ք թէ ոչ։

—Ի՞նչ են այդ մանրամասնութիւնք, հարցուց Բականէլ հետաքրքրաբար։

—Ո՛չ, յարեց Կլէնարվան, ի՞նչ են այդ օգուտք։

Էյրթըն, գլուխը թեթեւ մը խոնարհեցնելով՝ ցոյց տուաւ թէ կը հասկնար Կլէնարվանի դիտած նուրբ զանազանութիւնը։

—Ահասիկ, ըսաւ, իմ պահանջած օգուտներս։ Դուք զիս անգլիական իշխանութեանց ձեռքն յանձնելու դիտաւորութիւն ունիք, այնպէս չէ՞, Միլո՛րտ։

—Այո՛, Էյրթը՛ն, և արդարութիւն է։

—Չեմ ժխտեր, պատասխանեց Էյրթըն հանդարտութեամբ։ Ըսել է թէ բնաւ չպիտի՞ հաճիք ազատութիւն շնորհել ինձ։

Կլէնարվան վարանեցաւ պատասխանել այս բացորոշ հարցման։ Թերեւս իր տալիք պատասխանէն կախեալ էր Կրանթ նաւապետին բաղդը։

Սակայն՝ վերջապէս արդարութեան նըկատմամբ ունեցած պարտականութեան զգացումն յաղթեց։

—Ո՛չ, Էյրթը՛ն, չեմ կրնար ազատութիւն շնորհել ձեզ, ըսաւ։

—Ես ալ չեմ խնդրեր, պատասխանեց սիգաբար նաւաստեաց տասնապետն։

—Ի՞նչ կ'ուզէք ուրեմն։

(Շարունակելի)

ծել թէ Սերվիա, որ սովորաբար զինուորներ 15,000 զօրք ունի, չի կրնար ունենալ այն զօրութիւնը զոր ցոյց տուաւ Աւստրիա 80,000 զօրաց բանակով մը Պոսնա-Հերսէքի խլամ ժողովուրդը հնազանդեցնելու համար. ասկէ զատ չկրնար ամէն ժամանակ Պոսնա-Հերսէքի մէջ 20—25,000 զօրաց բանակ մը պատրաստ ունենալ, ինչպէս առ. հարկի ունի Աւստրիա, և այսպիսի փորձ մը սերպիական նորածին իշխանութեան համար՝ ոչ միայն անհնար է, այլ միանգամայն կրնայ իր ելեւմտական վիճակը բոլորովին խանգարել։ Նաև, եթէ Պոսնա-Հերսէք միանայ Սերվիոյ այն ատեն կրկին պիտի անջատուի Դալմատիայէն և հետեւաբար բոլոր ծովեզրէն ու նաւահանգիստներէն, որոնք իր էական և անհրաժեշտ մի պայմանը կը կազմեն։ Իրաւ է որ ազգութեանց շարժումը, որ միևնոյն ցեղերը իրարու ձուլելու մէջ կը կայանայ, խիստ բուռն է և անդիմադրելի. սակայն այս ամէն Սլավ ցեղերը այն ատեն պիտի կրնան միանալ իրարու, երբ իրենց ինքնօրինութիւնը և ցեղական իրաւունքները որ և իցէ կառավարութեան հովանւոյն ներքև իսկ կարենան անվկանդ պահել։

* * *

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կրօն. Ժողովոյ չորեքշաբթի աւուր նստի որոշումներէն հետեւեալք հաղորդուած են մեզ ի հրատարակութիւն.

Ա. — Քահանայից ծխացոյցի կնդակը վերջին ընթերցմամբ վաւերացաւ։

Բ. — Ժողովն որոշեց բոլոր թաղային ազգ. վարժարանաց համար կրօնական ուսմանց միակերպ ծրագիր մը պատրաստել։

Գ. — Մայրաքաղաքիս եկեղեցեաց քարոզիչներուն պաշտօնին նկատմամբ ինչ ինչ հրահանգներ պատրաստուած լինելով Նախագահ, Ժողովը վերջին ընթերցմամբ ընդունեց զայնս։

Դ. — Կը յիշուի թէ Ազգ. Երեսփոխանական Ժողովն իւր վերջին նիստերէն միոյն մէջ յանձնարարած էր Կրօնական Ժողովին՝ կտակաց գործադրութեան վերին հսկողութիւնն ընել։ Արդ, կտակաց Հոգաբարձութիւնը կազմուած լինելով Խառն Ժողովոյ կողմէ, Կրօնական Ժողովն որոշեց առաջարկել Խառն Ժողովին որպէս զի այս մասին հարկ եղած հրահանգը գրէ յիշեալ Հոգաբարձութեան։

Տնտեսական Խորհուրդն երէկ մեծամասնութիւն չունենալով նիստ չըրաւ։

Լոնտոնի Հայկական մատրան մէջ, որ բացուած է քաղաքին արեւմտեան կողմն՝ Նօթինկ Հիլ Թաղն և Քլարէնտըն Ռօտ փողոցին թիւ 5 տանն, ամէն կիրակէ աստուածային պաշտամունք կը կատարուին անխափան, գլխաւորութեամբ Գ. Սոփոն Պէզիրճեան ճարտարուեստ նկարչին։ — Հոգեւոր առաջնորդն է Էջմիածնայ միաբան և Նախիջեւանի առաջնորդ Մանչէսթըրի Հայոց, Գեր. Եսայի վարդապետ Աստուածատուրեան։

Ուսուցչական Միութեան երկրորդ նիստը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ կիրակէ, ի ժամ 4, Ղալաթիոյ Ազգ. Մատենադարանին մէջ։

Մարսիլիայէն կը գրեն.

Տեղւոյս հայ գաղթականութեան մատրան մէջ սկսած է յիշատակուիլ Վեհ. Մակար Կաթողիկոսի անունը, ինչպէս արդէն Գեր. Եսայի վարդապետ, որ Մակար Սրբազանի ձեռնասունն է, Լոնտոնի Հայ մատրան մէջ կը յիշատակէ նորընտիր Կաթողիկոսն, մինչդեռ Մանչէսթըրի մէջ Գեր. Սուքիաս վարդապետ Պարոնեան դեռ չէ սկսած։ Եթէ ոմանք կը յիշեն և ոմանք չեն յիշեր, յանցանքը եւրոպական գաղթականութեանց չվերաբերիր. այդոր բուն պատճառն է Պոլսոյ ազգային Պատրիարքարանը, որ Եւրոպիոյ հայ գաղթականութեանց հետ թուլցուցած է իւր յարաբերութիւնները, և ո՛չ մէկ նշանաւոր դէպքի համար տեղեկութիւն կամ հրահանգ կը հաղորդէ նոցա ժամանակին։ Մանչէսթըրի մասին ճիշդ տեղեկութիւն չունինք, բայց Մարսիլիոյ համար սաչափ կ'ըսենք թէ Պատրիարքարանը ցարդ չէ իմացուցած տեղւոյս Հայոց ո՛չ Վեհ. Գէորգ Կաթողիկոսի վախճանը, ո՛չ Ներսէս և Եսայի Պատրիարքաց վախճանը, և ոչ ալ Յարութիւն Սրբազանի և Մակար Կաթողիկոսի ընտրութիւնները։ Մարսիլիոյ Հայոց հոգեւոր հովիւ Արժ. Տ. Սահակ քահանայն լրագրաց միջոցաւ միայն կը տեղեկանայ այդ նշանաւոր դէպքերուն և ըստ այնմ կը յիշատակէ Ս. Պատարագին մէջ։ — Պատրիարքարանն այն ատեն միայն կը յիշէ թէ հայեր կան ի Մարսիլիա և թերեւս Եւրոպիոյ ուրիշ կողմերն, երբ սովի, Կեդրոնական վարժարանի և այլ այդպիսի հանրային գործի մը համար դրամ հանգանակելու ելնէ։

Կը հրատարակենք ի ստորեւ Գեր. Գարեգին Ծ. Վարդապետ Սրուանձտեանցի խմբագրութեանս յղած մի նամակին հետեւեալ կարեւոր մասը

ՏՐԱՊԻԶՈՆ, 20 Սեպտ.

Այս տարի Ամեն. Խրիմեան Ս. Հայրիկն ի Պոլիս գալուն՝ իւր հետ բերած ունէր բեւեռաձեւ արձանագրութեան մի օրինակը, զոր հանել տուած էր Վանայ-Հէքքեարի Սալահանա գիւղի մօտը գտնուած Աղուդայ Դուռ կոչուած քարայրի դրանէն։

Ինձ յանձնեց զայդ արձանագրութիւնը զրկելու Պատկանեանց Մեծ. Գ. Քերովբէին՝ Դրկեցի։

Գիտնական Գ. Քերովբէին ինձ գրած նամակին այն մասն՝ որ կը վերաբերի յիշեալ բեւեռագրին, կ'օրինակեմ, և Պատ. Օրագրիդ միջոցաւ կը խնդրեմ որ հաճիք հրատարակել իբրեւ հետաքրքրական նիւթ բանասիրաց։

Ահաւասիկ. — «Նոր վերադարձեալ արտասահմանից, ուր որ գնացել էի առողջութեան պատճառաւ, ուրախութեամբ ընտացայ իմ բարեկամ Գ. Մ. Սանասարեանցէն ձեր ուղարկած մի բեւեռաձեւ արձանագրութեան օրինակը։ Առաջին ձեռն այդ օրինակի գեղեցիկ և պարզ, սակայն երբ սկսեցի տառերն անջատել, խիստ յետեւան ելաւ դաղափարողի անծանօթութիւնը բեւեռական գրութեանց, թէև գրերը հմուտ ձեռքով հանած էին։

«Արձանագրութիւնը բաղկացած է 10 շարքից, որոց վերջին հինգը միայն կրկնութիւն են առաջին հինգ շարքի։ Այդ կրկնութիւնը ինձ շատ տեղ օգնեց, բայց ոչ միշտ։ Շատ աշխատանքից յետոյ հազիւ հազ կարողացայ ճշդութեամբ կարդալ միայն 3 առաջին շարքը, որոց բառացի թարգմանութիւնը դնում եմ այստեղ հետաքրքրութեան համար։ Իսկ վերջին երկու տողի իմաստը շատ աղաւաղութեան պատճառաւ անյայտ մնաց ինձ, բաց ի քանի մի բառէ։

«Այս է թարգմանութիւնն այն տողերի որ կարացի ընթեռնուլ.

1. Խալդեայ տեառն՝ Իսպուինիս որդի Սարդուրեայ և Մինուաս որդի Իսպուինեայ։
2. Վառն Խալդեայ զպարիսպ նորոգեցին զԽալդեայ շնորհալի դրանց։
3. Իսպուինիս որդի Սարդուրեայ. արքայ հզօր. արքայ բազմութեանց, արքայ աշխարհին Բիայնացւոց (Վանեցւոց ?). բնակեալ ի քաղաքին Դուսպայ (Տոսպայ)։
4. . . .
5. Զզոհս . . . զեղինս . . . Աստուծոյն Խալդեայ . . . . . . մատելոց։

«Ի հարկէ ձեզ յայտնի է որ Հայաստանի նախկին բնակչաց վեհագոյն Աստուածը Խալդ կ'անուանէր որոյ անունն անպակաս պատահում է Վանի բոլոր արձանագրութեանց մէջ։

Ք. ՊԱՏԿԱՆԵԱՆ

Գադըգիւղի Թաղական Խորհրդի հետեւեալ նամակը զրկած է մեզ ի հրատարակութիւն.

Գատը Գիւղ, 26 Սեպտ.

Արեւելքի 509 թուոյն մէջ «Քանի մը խօսք Արամեան վարժարանի նոր կանոնագրոյն վրայ» վերնագրով յօդուած մը երեւցաւ, որոյ հեղինակն անհիմն դիտողութիւններով և սխալական խորհրդածութեամբ քննադատելով յիշեալ վարժարանի նոր կանոնագիրն եւ ուսմանց ծրագիրը, կը թշնամանէ թէ՛ Նոր Տնօրինութիւնը և թէ՛ հետեւաբար Թաղական Խորհուրդս որոյ անմիջական Տեսչութեան ներքեւ կը գտնուի այժմ սոյն հաստատութիւնը։

Պատուարժան Թաղեցիներէն անոնք որ առիթ ունեցան այդ յօդուածը կարդալու և գիրքը ճանչցան Գ. Հ. ստորագրող պարոնին ո՛վ լինելը, դժուարութիւն ունեցած չեն անշուշտ համոզուելու թէ, ո՛րպիսի ոգիէ մղեալ՝ յիշեալը ինքն իրեն առիթ գտեր է բարեկարգ վարժարան մը իւր կրիցը խաղալիկ ընելով իւր անուան շուրջը աղմուկ հանելու։

Հետեւաբար, Խորհուրդս ի սպառ անկարեւոր կը դատէ նոյն յօդուածին պարունակութեանցը մի առ մի պատասխանելով հերքել, այլ բաւական կը համարի յայտարարել թէ, Նոյն Կանոնագիրն եւ ուսմանց Ծրագիրն յետ հասուն քննութեան իւր հաւանութեամբը կիրառութեան մէջ գտնուելով, Արամեան վարժարանը կատարեալ բարեկարգութեամբ կ'ընթանայ համայն պաշտօնէից յարատեւ աշխատութեամբը։

Ի դիմաց Թաղ. Խորհրդոյ
Ատենադպիր Ատենապետ
Յ. ՇԱՄՏԱՆՃԵԱՆ Կ. ՀԱԶԱՐԵԱՆ
Կնիք Թաղ. Խորհրդոյ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊՈՒԼԿԱՐԱԿԱՆ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆ

Պուլկար պատգամաւորք՝ Տօքթ. Զոմաքոֆ և Պ. Հանի Բէթրոֆ որք կ'ըսեն թէ Աղէքսանդր իշխանին ներկայացուցիչներն են և ո՛չ թէ Փիլիպէի առժամեայ կառավարութեան, Ոստիկանութեան Նախարարին ընկերակցութեամբ Բ. Դուռն երթալով Մեծ-Եպարքոս Քեամիլ փաշայի ներկայացան և Ն. Բարձրութեան մատուցին Աղէքսանդր իշխանին պաշտօնագրերն որք իրենց պաշտօնը կը հաստատեն։ Այս տեսակցութիւն յոյժ երկար տեւեց։

Պատգամաւորք ի մէջ այլոց յայտարարեր են թէ իրենք բնաւ հետամուտ եղած չեն դեսպանաց հետ տեսնուելու։

Պ. Պ. Զոմաքոֆ և Հանի Բէթրոֆ կը բնակին այժմ Սիրքէճիի կայարանին մօտ, Եւրոպական Պանդոկը։

Մօնիթէօր դարձեալ կ'իմանայ թէ Կալիբէլ փաշա ճանբայ ելած է Դանուբի ճանբով մայրաքաղաքս գալու համար։ Ն. Վսեմութիւն աստ կ'սպասուի Կալաձի յառաջիկայ աւստրիական շոգենաւով։

Փիլիպէէն կը ծանուցանեն թէ Բէնիսաքոֆ գնդապետն անդ հասեր և Աղէքսանդր իշխանին ընդհանուր թիկնապահ անուաներ է։

Գնդապետը պուլկար է ի բնէ եւ եղբայրն է Պ. Թէօտոր Բէնիսաքոֆի՝ երբեմն դատական տնօրէն Ալէքօ փաշայի կուսակալութեան օրով։

Փիլիպէի ռուսական ընդհ. հիւպատոս Պ. Սորոխին մայրաքաղաքս կ'սպասուի, ուստից իւր պաշտօնատեղին պիտի ուղեւորի։

Կ'ըսուի թէ Պ. Սորոխին որ Բէդրոպուրկէն կուգայ, օրուան խնդրոյն վրայ նոր հրահանգներ կը բերէ ռուսական դեսպանատան։

Ադրիանուպոլսէն կը ծանուցանեն թէ Արեւելեան Երկաթուղեաց քննիչ Պ. Բէրրուա՝ Փիլիպէ գնացեր է հսկելու համար Ընկերութեան շահուց վրայ յԱրեւ. Ռումելի։

ՍՈՖԻԱ ԵՒ ՓԻԼԻՊԷ

Որովհետեւ շատ կը խօսուի այս պահուս Սոֆիայի և Փիլիպէի վրայ, կարեւոր կը համարինք այդ երկու քաղաքաց վրայ քանի մը նկարագրական տեղեկութիւններ հաղորդել մեր ընթերցողաց, քաղելով տեղական Փրանսերէն թերթէ մը։

Սոֆիա քաղաքն հաստատուած է ընդարձակ դաշտի մը վրայ, դէպ ի Պալքանաց արեւմտեան կողմն։ Երկու գետակներ կը միանան անդ, մեծ Իքրա, փոքր Իքրա և ուրիշ գետակ մը։

Քաղաքը բաժնուած է երկու տարբեր մասերու, հին քաղաքն ու Նոր քաղաքը։ Առաջինը թուրք միջնաքաղաքն ունի բազմաթիւ մզկիթներ որոց մին մատենադարանի փոխարկուած է. այդ մասին մէջ կը բնակին Սոֆիա մնացող բոլոր իսլամք։ Բնակիչք կզբաղին գլխաւորաբար վաճառականութեամբ և աւանին արուեստներով։ Քաղաքին այդ մասին մէջ [illegible] մէկ չէնք միայն ունի, կեդրոնական Ոստուկը։

Հնոյն Սոֆիայի հարաւային արեւմտեան կողմն Պալի Էֆէնտի կոչուած գիւղէն ելնելով, ուխտաւորը կը նշմարէ եկեղեցիկ դամբարանի մը մէջ հսկայ յիշատակարան մը՝ որոյ ճակատը կը տեսնուի սա արձանագրութիւն.

Ընդ եղբայրութեամբ Աղէքսանդր Բ. ի
Պուլկարիա ազատեցաւ
19 փետր. 1877

Նոր քաղաքը ծնունդ առած է Թուրքօ-ռուսական պատերազմէն անմիջապէս յետոյ։ Անդ կը գտնուի իշխանին պալատը՝ գեղեցիկ չէնք մը պարտէզով շրջապատեալ. պալատան դէմ կառուցուած է ազգային Պանքան։

Զարիկրատ փողոցին մէջ, քաղաքին հարաւային կողմը, կը նշմարուին կարգ մը գեղեցիկ չէնքեր որք զինուորական հաստատութեանց կը ծառայեն։ Քաղաքին ծայրը, Կ. Պոլիս բերող ճանբուն ձախ կողմը, կը գտնուին երկու յիշատակարանք, որոց մին՝ հանդէպ զինուորանոցին՝ կառուցուած է ի յիշատակ 1877 ի պատերազմին մէջ մեռնող բժշկաց, և միւսն՝ հեծելազօրաց պաշտօնատան դէմ, նուիրեալ է ի յիշատակ այն սպայից որք սպաննուեցան 1877 դեկտ. 21 ին։

Օտար տէրութեանց, գլխաւորաբար Ռուսիոյ, Աւստրիոյ և Անգլիոյ ներկայացուցիչք յոյժ գեղեցիկ չէնքերու մէջ կը բնակին։

Սոպրանիէն (Ազգային Ժողովն) իւր յառաջիկայ նստաշրջանը պիտի կարենայ բանալ Նորակառոյց հոյակապ պալատան մէջ որ գրեթէ աւարտած է։

Սոֆիայի Լիսէն այն կարգի չէնքերէն է զոր ուրիշ ո՛չ մէկ փոքր մայրաքաղաք կառուցած է իւր զաւակաց կրթութեան համար։

Սոֆիայի բնակչաց թիւն է 25,000 որք գլխաւորաբար կզբաղին արջառոց առեւտրով։ Ամենէն աւելի տարածեալ արուեստներն են կաշեգործութիւն, ոսկերչութիւն, երկաթեայ գրուագներու պատրաստութիւն, ևն։

* *

Փիլիպէ (կամ պուլկար լեզուաւ Փլօվտիվ) քաղաքը բարձրացած է յոյժ գեղեցկատեսիլ վայրի մը վրայ, Հռոտոբի և Փոքր-Պալքաններու լեռնաշղթայից միջեւ։ Քաղաքը կառուցուած է ամփիթատրոնի ձեւով, առաւել հինգ փոքր բլուրներու վրայ որք կը գտնուին ընդարձակ դաշտի մը վրայ զոր կ'ոռոգէ Մարիծա գետը։ Փիլիպէի մէջ կան պուլկարական արքեպիսկոպոսարանն և երկու պուլկար եկեղեցիք, Յունաց արքեպիսկոպոսարանն և 5 յունական եկեղեցիք, մէկ Հայոց եկեղեցի, 1 Կաթոլիկաց եկեղեցի, 25 մզկիթ, 3 Սինակոկ, զանազան հաստատութեանց վարժարանք, մեծ չուկայ մը, հանրային պարտէզ, թատրոն և առեւտրական ու սեղանաւորական այլեւայլ հաստատութիւնք։

Փիլիպէի մէջ կը գործուին ալա եւ շայաք կոչուած տեղական տեսակ մը չուխաներ։ Արեւելեան Ռումէլիի այս գլխաւոր քաղաքն երկաթուղիով կցուած է Կ. Պոլսոյ ինչպէս և Տէտէ-Աղաճի Նաւահանգստին՝ Մարմարայի վրայ և առեւտրական ամենակարեւոր կեդրոն մ'է։

Փիլիպէի բնակչաց 24,000ը կը կազմեն տեղացիք և 1,500ն օտարազգիք (ընդ ամենն 4,000 տուն և 500 ընտանիք)։ Ասոնք կը բաժնուին հետեւեալ կերպիւ. 10,900 պուլկարք, 5,600 թուրք, 4,800 յոյնք, 800 հայք, 1,100 հրեայք և 800 գնչուք։

Փիլիպէ քաղաքն հիմնուած է Մեծն Աղէքսանդրի հօր՝ Փիլիպոս Բ. ի ձեռամբ և հետզհետէ բազմամարդ կեդրոն մը դարձած է։ Կոթողք քանդած աւերած են զայն 250 թուին։ Կ. Պոլսոյ լատին կայսերաց օրով մասնաւոր դքսութիւն մը կը կազմէր զոր պատմարանք նշանակած են «[illegible]» անուամբ։ 1818 ին գրեթէ բոլորովին կործանեցաւ երկրաշարժէ մը և ապա վերաշինուեցաւ։

ԱԴՐԻԱՆՈՒՊՈԼՍԷՆ ԼՈՒՐԵՐ

(Մեր յատուկ թղթակցէն)

Թէև երէկ հրատարակեցինք Ադրիանուպոլսէն պատ. Թղթակցի մը նամակն որ կը նկարագրէր Վսեմ. Թահիր փաշայի Միւշիրութեան հրովարտակի ընթերցման հանդէսն, սակայն մեր պատ. Թղթակիցն ևս բաւական մանրամասնութիւններ հաղորդած լինելով այդ մասին, այսօր ևս կը փութանք հրատարակել իւր նամակ որ միանգամայն ուրիշ տեղեկութիւններ կը հաղորդէ գաւառին նկատմամբ։

ԱԴՐԻԱՆՈՒՊՈԼԻՍ, 24 Սեպտ.

Երէկ գիշերուան կառախմբով Կ. Պոլսէն քաղաքս հասաւ Վեհ. Սուլթանին մի թիկնապահն՝ զօրապետ Մէհմէտ պէյ որ կայսերական երկրորդ զօրաբանակի հրամանատար Վսեմ. Թահիր փաշայի Միւշիրութեան կայսերական հրովարտակը կը բերէր։ Կառախմբի ժամանումէն առաջ զինուորական և քաղաքային պաշտօնեայք մեծ բազմութեամբ ընդառաջ գնացին մինչեւ ի կայարան։ Սովորական ժամուն կառախումբն հասաւ եւ Մէհմէտ պէյ զինուորական պատուովը ընդունուեցաւ և պաշտօնատարաց և զինուորաց ընկերակցութեամբ և ուղեկցութեամբ քաղաքս բերուեցաւ. Ըստ պատուէրի Քաղաքապետութեան, գիշերը շուկայները բաց էին և ի պատիւ կայսերական թիկնապահի լուսաւորուած։

Այսօր կէս օրէ մի ժամ առաջ Սուլթան Սէլիմի մզկիթին մեծ բակին մէջ շքեղ հանդէս մը տեղի ունեցաւ։ Վսեմ. Նահանգապետ Հաճի Իզզէթ փաշա, Վսեմ. Թահիր փաշա, կայս. երկրորդ բանակի զօրավարք, քաղաքային բարձրաստիճան պաշտօնեայք, հոգեւոր պետք, ամէն ազգէ երեւելիք, Վեհ. Սուլթանի թիկնապահ Մէհմէտ պէյ և իւր մի ուղեկիցը գրաւած էին մեծ վրանի մը թիկնաթոռներն որք յատկապէս պատրաստուած էին։ Զատ զատ նուագածուներու և իրենց սպայներու առաջնորդութեամբ և հրամանատարութեամբ հետզհետէ չորս վաշտ հետեւակ, մի վաշտ հեծեալ, մի վաշտ թնդանօթաձիգ զինուորք և Թուրք վարժարանաց ուսանողք հասնելով իրենց յատուկ տեղեր զետեղուեցան։ Պաշտօնատարք իրենց համազգեստներ կը կրէին։ Երկու սեռէ բազմութիւնն անհամար էր։ Ճիշդ միջօրէին, Վսեմ. Նահանգապետն քաղաքային պաշտօնատարներու հետ մզկիթին մեծ դրան սանդուխներէն վեր ելնելով դրան առջեւ կայնեցաւ և Վսեմ. հրամանատարն ալ կարմիր սնդուսէ քսակի մէջ գրուած կայսերական հրովարտակն ի ձեռին՝ իւր սպայներով թափօր կազմած յառաջացաւ և սանդուխէն վեր ելաւ. վերջապէս հրովարտակն հանուեցաւ. մի քանի բարձրաստիճան սպայք պարզեցին զայն և բարձրաձայն կարդացուեցաւ Կայս. երկրորդ բանակի Քաղաքային քարտուղարին կողմէ. Միւֆթի էֆէնտին սովորական աղօթքը կատարեց. Վսեմ. Թահիր փաշան իւր բարձրահնչիւն ձայնով յայտարարելով՝ Նորին Կ. Վեհափառութեան բարձր հրամանով իւր երկրորդ բանակի Միւշիր կարգուած լինելն, հրաւիրեց ժողովուրդն յանդորրութիւն և զինուորներն ի կարգապահութիւն. և ապա աղօթեց վասն երկարութեան անդին կենաց Օգոստ. Կայսեր. Նուագածուք բազդրաձայն հնչեցուցին իրենց նուագարանները. Թնդանօթի 21 հարուածներ արձակուեցան. յետ որոյ Վսեմ. կուսակալ և հրամանատար փաշայք և հրաւիրեալք վար իջնելով վրանը գացին ուր կատարուեցան պաշտօնական շնորհաւորութիւնք. հրաւիրելոց և հանդիսականներէ ոմանց և ուսանողաց օշարակք և սուրճք մեծարուեցան։ Վերջապէս զինուորք առաջնորդութեամբ նուագածուաց անցնելով Նոցին Վսեմութեանց առջեւէն որք յոտին կանգնած էին՝ բարեւեցին և ապա մեկնեցան. հրաւիրեալք հետզհետէ հրաժեշտ առին. հանդիսականք ցրուեցան։

Նոր դէպք մը չկայ ոչ աստ և ոչ ի Մուսթաֆա փաշա. աստ և անդ ժողովուրդ խաղաղ է և հանդիստ. այլ առեւտուրը յետին ծայր գէշ վիճակի մէջ։ Մուսթաֆա փաշայի գաւառակին գիւղացիք գիւղերէն դուրս չեն ելներ. այն կողմերէ գաղթող չկայ. այս մասին տարածուած լուրն անհիմն է։

Տուրքերը մեծ դժուարութեամբ կը ժողվուին. ժողովուրդը շուարած է, վասն զի անկարող է պահանջուած գումարն մի քանի ժամուն մէջ վճարելու։

Հասարակութիւնք հրաւիրուեցան կամաւոր տուրք տալու. Հայք տասն և հինգ կառք պիտի տան զոյգ մի ձիերով և մի մի կառավարով, որ ըսել է 200 օսմ. ոսկիի մօտ գումար մը և տասն և հինգ կառավարներու աւուրչէք, որչափ տիրէ ներկայ տագնապն։ Այլ հասարակութիւնք ալ ըստ քանակութեան իրենց բազմութեանց պիտի մասնակցին։

Այս աւուր թուրք լրագիրք պաշտօնապէս կը հաստատեն զոր ինչ ծանուցած էինք երէկ իբր, թէ Զայեան Վսեմ. Իլիաս էֆէնտի վերահաստատուած է Արտաքին գործոց Նախարարութեան խորհրդականի օգնականի պաշտօնին մէջ, Վսեմ. Րէշիտ պէյ անուանուած է տնօրէն յիշեալ պաշտօնատան Իրաւագիտական ճիւղին, Ֆէհիմ պէյ՝ տնօրէն Հիւպատոսական գործոց և Մէհմէտ պէյ՝ տնօրէն Արտաքին թղթակցութեանց դիւանատան։

Միտիլլիի նորընտիր կառավարիչ Ֆախրի պէյ երէկ իւր պաշտօնատեղին ուղեւորեցաւ։

Հաքիքաթ կը հերքէ այն զրոյց թէ Կրէտէի մէջ ալ յուզմունք ծագած են։

Սերպիական դեսպան Պ. Կրուիչ և սպանիական դեսպան Բօէլյօ կոմսն երէկ Բ. Դուռն երթալով տեսակցեցան Արտաքին գործոց Նախարարի խորհրդական Տատեան Վսեմ. Յարութիւն էֆէնտիի հետ։

Արտաքին գործոց Նախարարի խորհրդականութեան տրամադրութեան ներքեւ գտնուած Հեռագրական Սենեակն որ ասկից առաջ վերցուած էր, երէկուընէ սկսեալ վերստին յիշեալ խորհրդականութեան տրամադրութեան ներքեւ դրուեցաւ։

Անգլիական արտասովոր պատուիրակ Սըր Ուոլֆ, հետն ունենալով դեսպանատան թարգման Պ. Մարինիչ, երէկ Բ. Դուռն երթալով երկրորդ տեսակցութիւն մ'ունեցաւ Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին հետ։

Արտաքին գործոց Նորար Վսեմ. Սայիտ փաշա Վառնայի շոգենաւով երէկ Գաւագ հասաւ և վաղն իւր օրինական քարանթինան լրացնելէ յետոյ ուղղակի Կայս. Պալատը և անտի իւր պաշտօնատեղին պիտի երթայ։

Իսկ կրթական Նախարար Մինիֆ փաշայի ժամանման լուրը կանխահաս էր։ Ն. Վսեմութիւնն աստ կ'սպասուի յառաջիկայ երկուշաբթի։

Վեհ. Սուլթանին կողմէ Մեծ-Եպարքոս Քեամիլ փաշայի նուիրեալ Գուրուչէշմէի ծովեզերեայ ապարանքի վերանորոգութիւնք աւարտած լինելով, Ն. Բարձրութիւն այսօր վաղը անդ կը փոխադրէ իւր բնակութիւնը։

Չէթինէի օսմանեան դեսպան Ճէվատ փաշա և Գարատաղի գործակատարն երէկ Բ. Դուռն երթալով տեսակցեցան Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին հետ։

Ճէվատ փաշա տեսակցեցաւ նաեւ Տատեան Վսեմ. Յարութիւն էֆէնտիի հետ։

Սէլանիկի աւստրիական հիւպատոս Բարոնին կոմսն և Վիէննայի Արտաքին գործոց Նախարարութեան պաշտօնեայներէն Պ. Հայտէլ, մայրաքաղաքիս աւստրիական դեսպանատան քարտուղար անուանած են և քիչ օրէն աստ կը հասնին։

Անգլիական արտասովոր պատուիրակ Սըր Տրըմընտ Ուոլֆի վերջերս օսմանեան Նախարարաց հետ ունեցած յաճախակի բանակցութիւններն մեծապէս դիւրացուցած են եգիպտական խնդրոյն լուծումը։ Չորեքշաբթի օրը գումարեալ Նախարարաց խորհուրդը մասնաւորապէս զբաղած է այդ խնդրով և, ըստ մասնաւոր տեղեկութեանց [illegible], երկու կողմանց միանգամայն նպաստաւոր որոշման մը յանգած է, Յաւարտ նիստին, տեղեկագիր մ'ստորագրուեր է Նախարարաց կողմէ և երէկ կայսերական Դիւանատունը զըրկուեր է Վեհ. Սուլթանի վաւերացման մատուցուելու համար։

Պերլինի օսմանեան նորընտիր դեսպան Թէվֆիք պէյ Բ. Դրան հեռագրական հրամանին վրայ ճանբայ ելած է Աթէնքէն մայրաքաղաքս գալու համար ուստից պիտի ուղեւորի իւր պաշտօնատեղին։

Ն. Վսեմութիւն վաղն աստ կ'սպասուի։

Առեւտրական և երկրագործական Նախարարութիւնը շրջաբերական մը ծանուցած է գաւառաց բոլոր կուսակալներուն թէ Երէն գիւղի կողմերը վարակեալ որթալուէճի ծաւալումն արգիլելու համար որոշուած է Կ. Պոլսէն դուրս չհանել որթատունկ, խաղող, պտուղներ, ծաղիկներ և ծառատունկեր։

Այս որոշում հաղորդուած է նաեւ հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան և մաքսատան տեսչութեան որպէս զի հսկեն անոր գործադրութեան։

Քաղաքապետ Մազհար փաշա երկու օրէ հետէ անհանգիստ լինելով, իւր պաշտօնատեղին բացակայ կը գտնուի։

Պետական Խորհրդոյ Նախագահ Բարձր. Արիֆի փաշա երկու օրէ ի վեր հիւանդ լինելով իւր պաշտօնատեղին բացակայ գտնուած է և իւր ապարանքն այցելութեան գնացողներն ալ չէ կրցած ընդունիլ։

Երէկ հրատարակեցինք Բէժիի ընդհանուր ժողովոյ նկարագրութիւնն և այդ Նստին մէջ Վարչական Ժողովոյ կողմէ կարդացուած տեղեկագիրն, սօր ալ մեր երրորդ երեսին մէջ կը հրատարակենք ընդհանուր Հաշուեկշիռ և Արտոնութեան շահագործումը։

Ընդհանուր ժողովոյ այդ նստին մէջ, Սոսիէթէ Ժէնէրալ Պանքային տնօրէն Պ. Սալօմոն Ֆէրնանտէզ առաջարկեց որ երկու օսմ. ոսկի որոշուի Բէժիի Վարչական Խորհրդոյ անդամոց ներկայութեան մէկ մի տոմսի արժէքը։ Ու թէեւ փաստաբան Պ. Բէտրիլլի պաշտպանեց թէ ինկատ առնլով Վարչական Խորհրդոյ անդամոց աշխատութիւնն, հարկ էր 100 փրանքի բարձրացնել այդ գումար, սակայն Պ. Ցէֆօ ոտք ելնելով շնորհակալ եղաւ Պ. Բէտրիլլի և յայտարարեց թէ ինք և իւր պաշտօնակիցք որոշած էին գոհանալ Պ. Ֆէրնանտէզի առաջարկած երկու ոսկիով։

Անգլիական և փրանսական դեսպանք իրենց տէրութեանց կողմէ շնորհակալութիւն յայտնած են Ռումանիոյ ո և է զինուորական պատրաստութեանց մէջ չգտնուելուն համար։

Լրագիրք ոմանք ծանուցած են թէ կայս. զօրաբանակաց համար պէտք եղած հեռագրական գործիներն Եւրոպայէն պիտի բերուին։ Հաքիքաթ հերքելով այս լուրը, կը ծանուցանէ թէ հեռագրական վարչութեան գործարանք լիովին պիտի մատակարարեն այդ գործիներն որոց պատրաստութեան համար ամէն միջոց ձեռք առնուած է։

Ֆլօրենսայի յոյն մետրապոլիտ Տ. Կալինիկոս որ մայրաքաղաքս կը գտնուէր իբր անդամ Ֆէնէրի սինոդին, կը պատրաստուի իւր վիճակն ուղեւորիլ, անձամբ հսկելու համար իւր հօտին պիտոյից որք ծագած են արդի պարագայից բերմամբ։

Մանասթըրի յոյն Մէտրապոլիտն ևս որ արձակուրդ ստացած էր Կ. Պոլիս գալու համար, իւր այդ խորհուրդէն ետ կեցած է մի և նոյն պատճառաւ։

Փարիզի Մէլ Պլա թերթի հոկտ. 1ի թըւոյն մէջ կը կարդանք.

Փարիզի օսմանեան դեսպան Վսեմ. Էսատ փաշա, հակառակ մեր պաշտօնական հրատարակութեանց, տակաւին ընդունած չէ իւր Պերլինի դեսպան անուանման պաշտօնական ծանուցումը։

Ցաւելով պիտի տեսնենք այս ազնուական դիւանագետի մեկնումն, այն պարկեշտ և սիրուն անձին՝ որ բոլոր զինքը ճանչցողներու համակրանքը գրաւած է։ Էսատ փաշա հազիւ քառասունեւհինգ տարեկան կայ. արդէն վարած է ամենադժուարին պաշտօններ. ի Հռոմ՝ 70ի պատերազմէն յետոյ ի Վիէննա՝ Թուրքօ-փրանսական պատերազմի միջոցին և պուլկարական ներկայ ծանր դարձուածոց ժամանակ կը խորհուի Պերլին զրկել զնա։ Բայց կը կրկնենք, պաշտօնական լուր չկայ դեռ և Էսատ փաշայի բոլոր բարեկամք կը յուսան պահել զնա ի Փարիզ։

Գալով դեսպանատան համակրելի խորհրդական Միսաք էֆէնտիի, նորա փոխադրութեան խօսքը չկայ։

Գերմանացի սպայ Ֆոն տէր Կոլց փաշա՝ որ վերջնապէս կը թողու օսմանեան ծառայութիւնը, քանի մ'օրէն Գերմանիա կուղեւորի ընտանեօք։

Ադրիանուպոլսէն կը գրեն մեզ սեպտ. 25 թուով.

Երէկ գիշեր մի քանի հայ երիտասարդք արբեցեալ վիճակի մէջ Օսմանեան Թատրոնի պարտէզն երթալով, վարձակալ Խաչերեան Յովսէփ աղայի թեւն վիրաւորեցին դանակով. պատճառն յայտնի չէ. վէրքը թեթեւ է և անվտանգ։

Բոլոր դեսպանք յառաջիկայ շաբթու մէջ կը թողուն իրենց ամարանոցները Բերա փոխադրուելու համար։

Աթէնքէն առնուած լրոյ նայելով, մօտերս Փրանսական երեք մարտանաւք կ'ըսպասուին ի Պիրէօն ։

Նախորդ թուով մը գրած էինք թէ Դատական նախարարութեան թարգման անուանած է Բոպէր էֆէնտի ։

Այս անուանումը տեղի ունեցած է ո՛չ թէ Դատական, այլ Ոստիկանութեան նախարարութեան մէջ ։

Մախսուսէի վարչութեան կողմէ Լոնտրա յանձնարարուած շոգենաւը Պոլսոյ նաւահանգիստն հասաւ երէկ ։

Էմբարքէն կը պատմէ թէ անցեալ շաբթու Սալըքըլի Քուվուզ Տէրէ կոչուած տեղը դիակ մը գտնուեր է, բոլորովին յօշոտեալ, որոյ ո՛վ լինելը չէ ճանչցուած ։ Կը կարծուի թէ սպանեալն առեւտրական միջնորդ մ'է որ քանի մ'օր առաջ աւազակաց ձեռք ինկած էր և որոյ հետքը չէր գտնուած ցարդ ։

Վեց անձինք՝ որոց վրայ ծանր կասկածներ կան, ձերբակալուեր են ։

Չորեքշաբթի օրը, մաքսատան պաշտօնեայք Քասնէթօրուըլը անուն յոյն ժամագործ մը ձերբակալեցին, երբ սա գերմանական նամակատունէն կ'ելնէր, վրան ունենալով 60 ժամացոյցներ զորս թղթատարով ստացած էր ։

Ոստիկանութիւնը նախընթաց օր Պիթ-Փազարի մէջ գնչու մը ձերբակալեց որ խոհանոցի անօթներ կը վաճառէր, որոց վրայ կասկած կար թէ գողցուած էին ։ Մարդն յայտնեց թէ ինք Իւսկիւտարցի էր, ուստի տեղւոյն ոստիկանութեան ղրկուեցաւ։ Անդ, ստուգուեցաւ թէ այդ գնչուն անդամ էր գողերու ընկերութեան մը որք տուները հրջելով պղնձեայ անօթներ կը գողնային ։ գնչուին բնակարանը խուզարկուելով բազմաթիւ անօթներ, օճառ և այլ գողցուած նիւթեր գտնուեցան ։

Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց նաև գնչուին երեք ընկերներն, և կին մը որ տուները մտնելով ամեն կողմ կը դիտէր և դրանց բանալիները կը գողնար ։

Ռումանական լրագրաց մէջ հրատարակեալ վիճակագրէ մը կը տեսնուի թէ 1882 ին՝ 186 իսլամ ընտանիք գաղթած են Տոպրուճայէն ի Թուրքիա, 1883ին՝ 1203 և 1882ին 360 ընտանիք ։ Այս վերջին թուականէն ի վեր, գաղթելու շարժումը նուազած է ։ Իսլամներն, որ ի սկզբան կը սոսկային զինուորագրութենէ, սկսած են վարժիլ, և այլ ևս չեն խորհիր գաղթել Տոպրուճայէն։

Այտընէն կը գրեն թէ անցեալ շաբթու կաղինի մեծութեամբ կարկուտ տեղացեր է գաւառին մէջ, իբր երեք քառորդ ժամ, և բաւական վնաս պատճառեր է արտօրէից ։

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

ԱԺԱՆՍ ՀԱՎԱՍ

Փարիզ, 8 Հոկտ.

Ընտրողական Փարիզ.—Պ. Պ. Լօքրուա, Ֆլօքէ և Անաթոլ տը լա Ֆորժ վերընտրեցան։

Բոլոր միւս ընտրելիք՝ համեմատականի մնացին ։

Լոնտոն, 8 Հոկտ.

Մեծ հրդեհ ծագեցաւ Պէրքէնհէտի Թաղին մէջ. Վնասն երկու միլիոն անգլ. ոսկի կը հաշուի ։

ԱԺԱՆՍ ՌՈՒԹԷՐ

Գոբէնհակ, 6 Հոկտ.

Պ. տը Կիրս Պէրլին ուղեւորեցաւ՝ խորհրդակցելու համար Պիսմարք Իշխանին հետ։

Լոնտոն, 6 Հոկտ.

Այս առուր լրագիրք Պէրլինէն հեռագիր մը կը հրատարակեն ծանուցանող թէ Պէրլինի դաշնագիրն ստորագրող Պետութիւնք միաձայնութեամբ պիտի որոշեն յանձնարարել Բ. Դրան որ բարեհաճի ճանչել Պուլկարիոյ և Արեւելեան Ռումէլիի միացումն ընդ գերիշխանութեամբ Վեհ. Սուլթանին ։ Նոյն հեռագիրը կը յարէ թէ Պալքանի միւս տէրութեանց ձգտումներն՝ ստանալու համար հողային ընդարձակում մը, չպիտի ընդունուին, և թէ բաց աստի Տէրութիւնք կը ճանչեն Թուրքիոյ իրաւունքը զինու զօրութեամբ դիմադրելու ամեն փորձի զոր Պալքանեան փոքր Տէրութիւնք կ'ընեն ընդլայնելու համար իրենց սահմանագլուխները ։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա, 27 Սեպտեմբեր

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐՈՑ

3 ամիս Լոնտրայի վրայ (պանքայի)	109 1/2
3 » » » (վճռկնին)	109 1/8
3 » Բարիզի » (պանքայի)	23 02 1/2
3 » » » (վճռկնին)	23 10

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

Օսմանեան Քօնսօլիտէ

		Դահեկան
Երէկ երեկոյ գոց. (Միաց. D. Սէրի Գ. կ.		15 05
Պորսային գոցուելէն վերջը	»	15 4
Բերայի մէջ	»	— —
Առաւօտուն բացուեցաւ	»	15 3
Բարձրագոյն գին	»	15 4
Նուազագոյն »	»	15 3
Կէս օրին	»	15 4
Փոխառութիւն 1858) » 1862)	A. Սէրի Դ. Կ.	25 30
» 1860) » 1863) » 1872)	B. » Դ. Կ. » »	15 10
» 1865) » 1869) » 1873)	C. » Գ. Կ. Օ.	15 1

Իւնիֆիէ Եգիպտական

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	70 27
Այս առտու բացուեցաւ Գ. կ.	70 22 1/2
Կէս օրին	70 22 1/2

ԲԱԺՆԵՏՈՄՍՔ

Սօսիէթէ ժէնէրալ	Գ. կ.	Անգլ. Լր.	3 13
Քրէտի ժէնէրալ	» »	Օսմ. »	6 5
Բանք տը Գոնս.	» »	» »	—

Յօռ. Շանժ է վալէօր	» » » »	—
Թրամուէյ	» » » »	280
Ռումէլիի երկաթուղի	Ֆր.	35
Օպլիկասիօն տը Բրիօրիթէ	»	—
Բաժնեթուղթ Լաւրիօնի	»	55

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտոն, 8 Հոկտեմբեր, ժամ 5 վայր. 45 երեկոյ

Անգլ. քօնսօլիտէ	100 1/16
Օսմ. » Սէրի Գ. բացուեցաւ	13 15/16
» » » գոցուեցաւ	13 15/16
» » » Ա.	25 1/4
» » » Բ.	15 1/4
» » » Գ.	13 7/8
Օթոման 1871	67 3/4
Փոխառութիւն 1877	81
Բանք Օթոման	9 3/4
Ռուսական փոխառ. 1873	93 5/8
Եգիպտական միացեալ (իւնիֆիէ)	64 1/4
» առանձն. (բրիվիլէժիէ)	87 3/4
Տայրա Սանիէ	61 3/4
Տօմէնիալ (փոխառ. Ռօչիլտ)	86
Հունգարական պարտաթուղթ 4%	— —
Փոխանակութիւն Բարիզի վրայ	— —

Վիեննա, 8 Հոկտեմբեր, ժամ 4 երեկոյ

Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	126 30
Օսմանեան երկաթուղի	17 20

Բարիզ, 8 Հոկտեմբեր, ժամ 3 վայր. 45 երեկոյ

Ֆրանսական Ռանթ 4 1/2 %	108 90
» » 3 %	79 75
Օսմանեան քօնսօլիտէ Սէրի Գ. բացուեցաւ	14 02 1/2
» » » գոցուեցաւ	14 10
» » Սէրի Բ.	14 60
» » Գ.	14 10
Օսմանեան երկաթուղի	35 87 1/2
» Րէժիի բաժնեթուղթք	— —
Բանք Օթոման	497 50
Գրէտի Լիօնէ	520
» Ֆօնսիէ	1285
Բաժնետոմս Լիօնի	1242 50
Սուէզի ջրանցք	1986 25
Ռուսական 5% 1877ի	99
Իտալական Ռանթ	94 70
Եգիպտական միացեալ	325
Սպանիական (արտաքին)	56 5/8
Բրիօրիթէ Թիւրք	348 75
5% Հելլենական	290
Չէք Լոնտրայի վրայ	25 23

ԲԱՐԻԶ ԲԹԻԹ ՊՈՒՐՍ

Բարիզ, 8 Հոկտեմբեր, ժ. 10 վ. 30 երեկոյ

Ֆրանսական Ռանթ 4 1/2 %	108 72 1/2
Օսմանեան քօնսօլիտէ Սէրի Գ	14
Եգիպտական	324 37 1/2

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՀԱՅԵԱՑՔ

ՀԱՅՈՑ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԶՐՈՅՑՆԵՐՈՒ ՎՐԱՅ

Գրեթէ ամիս մ'առաջ այս վերնագրով ռուսերէն գրքոյկ մը հրատարակեցաւ ի Մոսկուա ։ Հեղինակն Գ. Ա. Խալաթեան ռուս բանասիրաց ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ Հայոց ժողովրդական ճոխ գրականութեան վրայ և բազմաթիւ օրինակներով ցոյց կուտայ այն զարմանալի նմանութիւնն որ կը տիրէ մեր, Գերմանաց և Սլաւաց աւանդութիւններու, ժողովրդական զրոյցներու և առակներու միջեւ ։ Այս կէտ, քանի որ կը գրաւէ եւրոպացի գիտնականներու ուշն, առաւել եւս մեր ուշն պարտի գրաւել, որովհետեւ մերն է ։ Ուստի արժան կը դատենք թարգմանօրէն ներկայացնել աստ Արեւելքի բանասէր ընթերցողներուն ։

Պ. Տ.

Ա.

Հայոց ժողովրդական գրականութիւնը շատ քիչ ուսումնասիրուած է ։

Մինչդեռ նոցա պատմական գրականութիւնը գիտնական Եւրոպայի խորին ուշադրութիւնը կը գրաւէ յինքն, և մինչդեռ իւրաքանչիւր տարի գրեթէ եւրոպական բոլոր լեզուներով թարգմանուած բազմաթիւ գրքերն և մենագրութիւններն աւելի և աւելի կը հաստատեն նորա գիտական նշանակութիւնը, — ժողովրդական գրականութիւնն, ընդհակառակը, տակաւին կատարեալ անյայտութեան մէջ կը մնայ ։ Իւր ճոխ և գեղեցիկ զրոյցներով, երգերով, ամեն տեսակ դիւցազնական աւանդութիւններով և աշխարհածնական պատմութիւններով շահագրգիռ ուսումնասիրութեանց ընդարձակ դաշտ մ'է ամեն կարգի գիտական ճիւղերու, թէ՛ գրականութեան պատմութեան, թէ՛ տեղագրութեան և թէ՛ լեզուագիտութեան ։ Հայոց ժողովրդական գրականութեան ուսումնասիրութիւնն աւելի եւս հետաքրքրական կը լինի երբ նորա մի քանի ճիւղերը գիտնականօրէն համեմատենք ուրիշ ազգաց մի և նոյն տեսակ ճիւղերուն հետ ։ Վերցնենք օրինակի համար զրոյցները ։ Եւ արդարեւ անպիսի զարմանալի նմանութիւն կը տիրէ Հայոց, Սլաւաց, Գերմանաց և ուրիշ ազգաց զրոյցներու մէջ, — նմանութիւն ամենաչնչին մանրամասնութեանց մէջ իսկ, որ ակամայ ինքնիրենդ կը հարցնես. ինչպէ՞ս կարելի է որ այսքան ահագին հեռաւորութեամբ իրարմէ բաժնուած ազգերու միջեւ գոյութիւն ունին այսպիսի համանման նկարագրութիւններ։ Վոլգայի և Դոնայի ափերուն վրայ կարող ես տեսնել այն մի և նոյն զրոյցները մի և նոյն մանրամասնութիւններով զոր Վանայ ծովուն ափանց վրայ կը պատմեն հայ ծերունիները գիշերային թոնրի շուրջը ժողովուած ։ Այստեղ հետաքրքրական է դիտել տալ թէ մի քանի հայկական որպէս և Արեւելքի բազմաթիւ ժողովրդոց զրոյցներն իրենց բովանդակութեամբ և քանի մը մանրամասնութեամբ աւելի հին կ'երեւին և կարծես թէ հիմն են այն մի և նոյն զրոյցի ուր կը հանդիպինք եւրոպական շատ մը ժողովրդոց մօտ ։

Անտարակոյս ամեն ոք գիտէ որ դիւցազնական կամ առասպելական աւանդութիւնները մի ժողովուրդէն միւսն անցեր են և նոցա բուն ծագումը հաւանօրէն Ասիայէն սկսած և ապա տարածուած է ամենուրեք. սակայն այստեղ հարկ չկայ իյնալ եզրակացութեանց և կնճռոտ խնդրոց այն քաոսին մէջ, այլ միայն օրինակներով ցոյց տանք թէ Հայոց ժողովրդական զրոյցներն ո՛րքան նման են միւս ժողովրդոց, գլխաւորապէս Գերմանաց և Սլաւաց աւանդութեանց և ժողովրդական զրոյցներուն ։

Նախ ներկայացնենք աստ դիւցազնական նկարագիր ունեցող զրոյցներն և կանգ առնունք այն աւանդութեանց վրայ, որոց մէջ քարացման և երկարամեայ կախարդական քնէութեան օրինակներ կը տեսնենք ։

Քարացում և կախարդական քնէութիւն

Ժողովրդական աւանդութիւններէն կ'իմանանք որ կախարդական քունը կամ քարացումը յառաջ կուգայ փուշի խայթոցի, գնդասեղի ծայրի միջոցաւ կամ կծիկով մը զոր մանող վհուկ կինը կուտայ թագաւորի մը աղջկան ։

Գերմանաց մէջ մանող-վհուկներն են Ֆուֆէններն ու Նօրններ, Սլաւաց մէջ Պօլունէցները որք կը սիրեն կէս օրին գործաւորներուն հարցնել թէ ինչպէս կը մշակեն և կը մանեն վուշը ։ Հայոց դիւցազներգական աւանդութեանց մէջ կը գտնենք կախարդ պառաւներն որ ջադու կը կոչուին ։ Նոքա իրենց գաղտնի դաւադրութեամբ բազմաժամանակեայ քնէութեան կը դատապարտեն թագաւորի տղան կամ աղջիկը ։— Հայկական զրոյցի մը մէջ կը տեսնենք որ թագաւորի մը գեղեցիկ տղան իւր դէմ կը գրգռէ վհուկ կնոջ մը բարկութիւնն, որովհետեւ պատշաճաւոր մեծարանք չէր մատուցած նմա։ Կատղած վհուկը փչաւոր գաւազանով մը զարկաւ թագաւորի որդւոյն և այս վերջինս քնացաւ իսկոյն։ Իւր կախարդական գործի միջոցաւ անբնակ և վայրենի երկիր մը փոխադրեց զայն և դրաւ ամրոցի մը մէջ որ ոչ դուռ և ոչ պատուհան ունէր։ Թագաւորը ամեն կողմ մարդ ղրկեց իւր որդին գտնելու, սակայն բոլոր խուզարկութիւններն ևս օգուտ մը չունեցան։ Ամենքը կարծեցին թէ տղան մեռած է մենամարտելով դիւցազներու կամ օձերու հետ։ Այս գաղափարը ամենքի միտքը խաղաղեց ։ Միայն աղջիկ մը, թագաւորի որդւոյն սիրուն նշանածն, չէր կրնար համաձայնիլ այս գաղափարին հետ։ Գաղտագողի կերպով փախաւ հայրենի տունէն և ճամբայ ինկաւ իւր սիրականը գտնելու յուսով և երկայն, շատ երկայն ժամանակ կը փնտռէր ։ Վերջապէս աշտարակի մը մօտ հասաւ և զարմացած մնաց տեսնելով որ աշտարակն ոչ դուռ և ոչ պատուհան ունի ։ Երկարատեւ ճամբորդութենէն տանջուած և յոգնած բոլորովին թիկն տուաւ պատին հանգստանալու համար. բայց յանկարծ այն միեւնոյն տեղն պատը շարժուեցաւ և աղջիկ մեծ ամրոցի մը ներսը գտաւ ինքզինք։ Գեղուհին նախասրահ մը մտաւ խորհելով որ կրնայ մարդ մը գտնել անդ, այլ ո՛չ ոք տեսաւ. շրջեցաւ բոլոր սենեակներն և ամեն ուրեք, բացարձակապէս ո՛չ ոք։ Բայց ահա կը բանայ փոքրիկ սենեակի դուռն։ Եւ ի՜նչ ։ Թագաւորի որդին, իւր սիրացեալ փեսացուն բոլորովին հագուած կը քնանայ անկողնին մէջ։ Ինքնիրմէն ելած նորա քով կը վազէ զայն արթնցնելու։ Թագաւորի որդին շարժում մ'իսկ չըներ ։ Աղջիկը բարձրաձայն նորա անունը կուտայ, կ'աղաչէ որ զարթնու, յուսահատութենէն ձեռքը գետնին կ'սկսի զարնել. այլ ի զուր, թագաւորի տղան յաւիտենական խոր քունով մը կը քնանար միշտ։ Աղջիկն սկսաւ լալ դառնապէս ։ Այս միջոցին արտասուքի կաթիլ մ'ինկաւ թագաւորի որդւոյն աջ այտի վրայ. և յանկարծ կենդանացաւ տղան, ելաւ տեղէն և գոգցես խոր քունէ մ'արթնցած, մրմնջեց. «Ա՜խ, որքա՜ն երկար քնացայ ։»

Հայկական մի այլ զրոյցի մէջ կայ Սեւ Արաբի պատմութիւնն ։ Այդ Արաբն ունէր ոսկիէ հրաշալի սոխակ մը, եւ իւր մոգական գաւազանով կը քարացնէր բոլոր այն քաջ դիւցազներն որ կուգային իւր թռչունը ձեռք ձգել։ Խարազանով կը զարնէր թէ չէ — եւ մարդն իսկոյն քար կը դառնար ։ Այսպէսով քարացած հերոսներու բանակ մը կազմուեցաւ ։ Միայն թագաւորի մը փոքրիկ տղան, որոյ երկու եղբայրները քարացած էին արդէն, յաջողեցաւ գաւազանը կորզել Սեւ Արաբի ձեռքէն և զայն քար դարձնելէ վերջ կենդանացուց և ոտքի կեցուց քարացած բոլոր քաջերը ։

Որպէս յայտնի է, քարացման եւ երկարժամանակեայ քնէութեան աւանդութիւնն ուրիշ ազգաց մէջ եւս գոյութիւն ունի ։ Ռուսք ունին այսպիսի բազմաթիւ զրոյցներ լի հետաքրքրաշարժ մանրամասնութիւններով։ Ոչ նուազ հետաքրքրական է Խօրութանաքի զրոյցն որ բաւական նման է հայկական վերոյիշեալ զրոյցին .—Թագաւորի աղջիկն իւր գեղեցկութեան համար չար վհուկի մը նախանձը շարժեց իւր վրայ։ Կախարդը թագաւորի աղջկան հարսանեաց առթիւ պալատ կ'երթայ և յարմար միջոց մը գտնելով, իւր վհուկի գաւազանովը կը զարնէ աղջկան մէջքին և քար կը դարձնէ զայն ։ Երկար տարիներէ յետոյ կը պատահի որ երիտասարդ թագաւորն այդ պալատը կուգայ, կը տեսնէ քարացած թագուհին, կը սիրահարի վրան և բերանը կը համբուրէ որով իսկոյն կ'արթննայ թագուհին ։ — Նմանօրինակ զրոյցներ գոյութիւն ունին Գերմանաց եւ ռոմանական ազգերու մէջ ։

Վերջին ժամանակներս կազմուած աւանդութիւններու մէջ քարացման դիւցազնական նկարագիրը տեղի կուտայ կրօնականին, որ նոյնպէս հետաքրքրութենէ զուրկ չէ ։ Ցառաջ կը բերենք աստ այսօրինակ մի քանի զրոյցներ ։

Վանայ ծովի մօտ, քիչ մը հեռու Վան քաղաքէն, կայ Ագռաւի լեռը ։ Այս լերան ստորոտը կեցած են մեծամեծ քարեր, որ մարդոց խումբերու կը նմանին ։ Տեղական բնակիչներն հարս ու փեսայ կ'անուանեն զայն ։ Բայց որովհետեւ անոնցմէ զատ կան ուրիշ շատ մը կոյտեր եւս, ուստի նոքա ալ հարսներ կը համարուին ։ Հիւրերու մէջ տեղ դէմ առ դէմ կեցած են հարս ու փեսան, որոց միջեւ կը բարձրանայ մեծ քար մը կլոր գլխով. տէրտէրն է այս ։ Աւանդութիւնը կը պատմէ թէ երիտասարդ զոյգերն ամուսնացած էին առանց իրենց ծնողաց թոյլտուութեան, և հակառակ կրօնական սովորութեանց եկեղեցիէն դուրս ելած են արեգակի ծագումէն առաջ ։ Այս պատճառաւ ծնողքն անիծեցին զանոնք և Աստուած քար դարձուց ո՛չ միայն երիտասարդ զոյգերն՝ այլև քուրմն ու բոլոր հարսնեւորները ։— Կը պատմեն նոյնպէս թէ Վան քաղաքի հիւսիսային կողմը գտնուած հողային կոյտերը — չէչէրը — ոչ այլ ինչ են բայց եթէ հող դարձած ցորենի բեռներ ։ Այս բեռներու տէրը կծծի և ժլատ էր և բան մը չէր տար աղքատներուն։ Ասոր համար Աստուած բարկացաւ վրան և նորա բոլոր ցորենն հող դարձուց, իսկ ինքն և իւր բեռներն եզներու հետ քարացուց ։

Քարացման բարոյական բացատրութիւններն, այսպէս՝ օրինակի համար՝ անհնազանդ զաւակաց կամ կծծի դիւցազանց քարանալն աստուածային հրամանաւ, ըստ երեւոյթին վերջին ժամանակի քրիստոնէական գաղափարներու ազդեցութեամբ կազմուած են բոլորովին հակառակ հեթանոսութեան, որ կատարելապէս մի այլ աշխարհահայեցութեամբ մը ծագած ուրիշ շարժառիթներով պիտի բացատրէր այս երեւոյթն ։

Այժմ դանք այն զրոյցներուն որք հրեշաւոր օձերու և վիշապներու վրայ կը պատմուին։ Այդ զրոյցներ կը տարբերին իրենց դիւցազնական նկարագրով և կը ներկայացնեն ոչ սակաւ նման գիծեր և պատկերներ սլաւական բազմաթիւ զրոյցներու հետ ։

ԻԼԱՆ

ՇԷՀԻՐ ԷՄԱՆԷԹԻ

Թարափիա գարիյէօնտէ վագը եէտի ատէտ չէշմէտէն պազըլարընըն միւրուրը զէման իլէ եօլլարը պօզուլարագ մուաթթալ պիր հալտէ գալտըղընտա վէ պազըլարընտա սու ճէրէեան իթմէքտէ իսէ տէ, ինթիյաճաթը էհալիյէ ղայրը քեաֆի պուլունտըղընտա մէպնի եէտինճի տայրէի պէլէտիյէճէ թէշէպպիւսաթը լազըմէյէ միւպաշէրէթ վէ պազը էրպապը գանուն թարաֆլարընտան տախի մուավէնէթ իտիլէրէք մէզքիւր չէշմէլէրին եօլլարը պիր թամիլ չէհրը հալը րումինին օն սէքիզինճի կիւնիւնտէն իթիպարէն սայէի հազրէթը խիլաֆէթբէնահիտէ ինթիյաճա քեաֆի սուրէթտէ սու ճէրէյան իթտիրիլմիկի կիպի Պէօյիւքտէրէտէ քէային օլուպ պիրիսի մուաթթալ վէ տիկէրինտէն բէք ճիւզի սու ագմագտա օլան իքի ատէտ չէշմէնին տախի գարիպէն թամիրի իլէ սուրէթը մաթլուպէտէ սու ճէրէյան իթտիրիլէճէկի, տաիրէի մէզքիւրէ միւտիրիյէթ վէքեալէթինտէն վուգու պուլան իշար ուզէրինէ իլան օլունուր ։

25 Եյլուլ 301

ՀԱՇՈՒԵԿՇԻՌ ՐԷԺԻԻ

Ի 28 Փետրուարի 1885 (Հ. Տ.)

ՊԱՀԱՆՋ		Ոսկէդրամ	Ֆրանք
Չվճարուած բաժնեթուղթք		220,000,000 —	50,000,000 —
Դրամ յարկեղ		3,922,541 97 1/2	891,486 80
Տրամադրելի դրամագլուխ		21,112,099 90	4,798,204 50
Արժէթուղթք ի թղթապանակի		68,589,455 33	15,588,512 55
Մուրհակաւոր առնելիք		947,898 90	215,431 55
Երաշխաւորութեան դրամներ		450,658 —	102,422 30
Կանխավճար 1884 ի հունձքին վրայ		11,033,212 42	2,507,548 25
Կայք, մեքենայք, գոյք		16,303,217 47	3,705,276 70
Մթերք (Ծխախոտի տերեւ		48,868,621 81	11,106,504 95
(Ծխախոտ շինուած		12,787,700 —	2,906,295 45
(Զանազան գոյք		3,498,219 40 1/2	795,049 85
ՀԱՇՈՒԸՆԹԱՑ, ՊԱՐՏԱԿԱՆՔ			
(Ա) Զանազանք	Ղրշ 6,974,268 43		
(Բ) Շահագործում Տոկոս (7րդ յօդուած Պայմանագրին)	» 16,280,000 —	23,254,268 43	5,285,061 —
Ծախք առաջին հաստատման		6,015,131 46	1,367,075 35
Զանազանց հաշիւ		1,947,683 33	442,655 30
Շահագործումն արտօնութեան (*)		18,663,593 04	4,251,725 75
		457,394,301 47	103,953,250 30

(*) Այս հաշիւ կը բաղկանայ ։
Ղրշ 9,768,602 04 շահագործումէն գոյացած
» 8,894,991 — յեգիպտոս ծխախոտի դրութեան մէջ մտցուած բարուոքումներէ
Ղրշ 18,663,593 04

ՊԱՐՏՔ		Ոսկէդրամ	Ֆրանք
Դրամագլուխ		440,000,000 —	100,000,000 —
Մուրհակաւոր պարտք		29,434 —	6,689 50
ՀԱՇՈՒԸՆԹԱՑ, ՊԱՐՏԱՏԵԱՐՔ			
(Ա) Զանազանք	Ղրշ 1,084,867 47		
(Բ) Տոկոս վճարեալ դրամագլուխէն (7րդ յօդուած Պայմանագրոյն)	» 16,280,000 —	17,364,867 47	3,946,560 8
		457,394,301 47	103,953,250 3

ՇԱՀԱԳՈՐԾՈՒՄՆ ԱՐՏՕՆՈՒԹԵԱՆ

ՊԱՐՏՔ	Ոսկէդրամ
Տարեվճար առ կառավարութիւնն (11 ամիս)	68,478,261 —
Նախնական նիւթ եւ շինութեան ծախք	34,186,679 07
Պաշտօնէից թոշակք	8,943,753 81
Ծախք հսկողութեան և վարձք մաքսային հսկողութեան համար	6,208,613 81
Զեղչ շինուած ծխախոտի վաճառումէ	12,665,713 07
Ծախք շինուած ծխախոտէն	2,011,111 62
Վարձք, ապահովութիւն եւ զանազան ծախք	5,516,076 51
Զնջումն մեքենայից և գոյից	459,795 65
Ծախք մշակութեան (1884 ի հնձոց արձանագրութիւն)	2,584,040 48
	141,054,045 02

ՊԱՀԱՆՋՔ	Ոսկէդրամ
Վաճառումն շինուած ծխախոտոյ	97,878,997 15
Վաճառման արտօնագիրք	1,200,062 32
Իրաւունք ներածութեան և արտահանութեան և զանազան իրաւունք	6,430,982 43
Հասոյթք Պաղտատի նահանգէն	2,980,854 80
Տոկոսեաց հաշիւ	5,540,322 89
Շահ թղթապանակի արժէթղթերէ	2,435,871 —
Զանազան հասոյթք	5,923,361 39

ՊԱՐՏԱԿԱՆ ԿՇԻՌ որոյ
Ղուրուշ 9,768,602 04 շահագործումէն գոյացած
» 8,894,991 — ծխախոտի վաճառման մասին յեգիպտոս ներմուծեալ փոփոխումներէն գոյացած ։
Ղուրուշ 18,663,593 04 — 18,663,593 04

141,054,045 02

Ի Դիմաց Վարչական Խորհրդոյ
Սր. Է. ՏԸՎՕ, Լ. ՊԱԼԹԱՃԻ, Գ. ՖՈՐՆԻ, ՆՈՐՏԷՆՖԼԻԽԹ
Ընդհ. հաշուակալ
ԿՐՈՍՄԷՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԱԶԴ

ՎԱՃԱՌՈՒՄՆՔ

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԱՃՈՒՐԴՈՎ

1301 (1885) Մարտ 9 Թուականաւ Առեւտրական Ատենի առաջին Սենեկին արձակած մէկ վճռոյն զօրութեամբ, ի նպաստ Պ. Ալէքսանդր Գորբիի, իտալական հպատակ, ընդդէմ Պ. Սամիւէլ Գոհէնի, օսմանեան հպատակ, հրապարակային աճուրդով ի վաճառ պիտի հանուին զանազան Հէվալէներ որք ի պահեստի կը գտնուին Պ. Ալէքսանդր Գորբիի քով և անոր անուան են, յիշեալ Սամիւէլ Գոհէնի պարտուց համար ։

Այդ Հէվալէներն երրորդ Սէ-լէ-ֆ-ի կը վերաբերին և Ելեւմտից Նախարարութենէն տրուած են ի ստորեւ յիշատակեալ գաւառաց վրայ, վճարելի լինելով 1298 տարւոյ ընդհանուր հասոյթներէն, մէճիտիէն 19 ղրուշի հաշուով ։

Թիւ	Կտոր		Ղրշ.	Ղրշ.
26	1	Սէլանիկ	50,000	50,000
27/32	6	Եանեա	50,000	300,000
33/34	2	Սորիա	50,000	100,000
35/36	2	Էնկիւրիւ (Եօզղատի սնտուկէն վճարելի)	50,000	100,000
37/38	2	Էնկիւրիւ	50,000	100,000
40/42	3	Տիարպէքիր	50,000	150,000
43/44	2	Գասթամունի	50,000	100,000
45	1	Պիթլիս	50,000	50,000
46/47	2	Քարէսի (Պալըքէսէր)	50,000	100,000
48	1	Խարբերդ (Մամուրէթ—իւլ—Ազիզ)	50,000	50,000
49/50	2	Միտիլլի (Պահրի Սէֆիթ)	50,000	100,000
51	1	Շէհրիէմանէթ	50,000	119,071 27/40
		համագումար		1,319,071 27/40

Աճուրդք պիտի սկսին և աւարտին հետեւեալ կերպիւ.

Ա. աճուրդն յառաջիկայ սեպտ. 17/29 երեքշաբթի ժամ 5էն 6 (ըստ թ.)

Բ. աճուրդն սեպտ. 18/30 չորեքշաբթի ժամ 5 էն 7.

Գ. և վերջին աճուրդն սեպտ. 26/8 հոկտ. հինգշաբթի ժամ 5էն 8, և պիտի տրուին ամենէն աւելի վճարողներուն ։

Առաջարկք կ'ընդունուին ամեն օր ներկայ հրապարակութեան թուականէն սկսեալ, ամբողջ գումարին համար կամ մասնական կերպիւ ։

Այս աճուրդին մասնակցիլ ուզող անձինք կը հրաւիրուին ներկայանալ Պորսայի Գոմիսարիայի գրասենեկին, և մէն մի 50,000 ղրուշի համար 25 օսմ. ոսկի յանձնել իբր երաշխաւորութիւն ։

Գնողը պարտաւորեալ է վերջնական գընումէն երեք օր յետոյ ամբողջ գումարն յանձնել Պորսայի Սնտուկին, կամ Առեւտրական ատենի առաջին Սենեկի գործադիր ժողովոյ Սնտուկին, և վերոգրեա Հէվալէները գնողին պիտի փոխանցուին սովորական կանոնաց համաձայն ։

Աճուրդները պիտի կատարուին Պորսայի սրահին մէջ, մէճիտիէն 19 ղրշի հաշուով։

ԳՈՄԻՍԱՐԻԱ ՊՈՐՍԱՅԻ
(Կնիք)

31/12 սեպտ. 1301 (1885)
Ղալաթիա

8—8

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱ

Վիճակ յ31 Օգոստոս 1885

ՊԱՀԱՆՋՔ	Ղուրուշ	
Բաժինք չգանձուած	550,000,000	
Սնտուկ ի Կ. Պոլիս	57,870,960	16
» ի մասնաճիւղս	55,442,963	2
Գանձելի փոխանակագիրք	486,119,308	16
Ընթացիկ հաշիւք կայսերական գանձուն— «պարտականք»	664,824,114	04
Ընթացիկ հաշիւք զանազանք — «պարտականք»	257,397,159	23
Փոխատուութիւնք արժէթղթոց և վաճառաց վրայ	117,868,995	13
Անշարժ և շարժական գոյք	8,888,127	21
Զանազանք	3,766,709	27
	2,202,178,337	30

ՊԱՐՏՔ	Ղուրուշ	
Դրամագլուխ	1,100,000,000	
Պանքատոմսք ի շրջաբերութեան ի Կ. Պոլիս և ի մասնաճիւղս	42,105,200	
Վճարելի փոխանակագիրք	119,728,658	20
Ընթացիկ հաշիւք կայսերական գանձուն—«պահանջողք»	1,689,224	
Ընթացիկ հաշիւք զանազանք—«պահանջողք»	492,915,259	38
Դրամական աւանդք որոշ պայմանաժամով	82,119,352	20
Պահեստք զանազանք	314,290,335	
Վճարելի շահաբաժինք	4,519,293	
Զանազանք	44,811,014	32
	2,202,178,337	30

Վաւերացեալ ճշդութիւնն ըստ տումարաց

Տնօրէն
Է. ՏԸՎՕ

Տնօրէն
Մ. ՖՈՍԹԷՐ

ԻԼԱՆ

ՕՐՄԱՆ ՎԷ ՄԷԱՏԻՆ ՄԷՃԼԻՍԻ

Պուլկար տաղը մատէնի հասըլաթընտան 52.307 տիրհէմ ճէտիտ 877 քիր ասըմ իլէ 493 տիրհէմ ճէտիտ 988 քիր ալթուն կէլէճէք թըշրինը էվվէլին 3յունճու բէնշշէնպիհ կիւնիւ նիհայէթ սաաթ 9ա գատար պիլմիւզայէտէ ֆիրուխթ օլունաճաղը ճիհէթլէ թալիպ օլանլարըն հէվմի մէզքիւրտէ տէբօզիթօ վէ մուխթէպէր քէֆիլլէրիյլէ Օրման վէ Մէատին մէճլիսինէ միւրաճաաթ իթմէլէրի իխթար օլունուր ։

25 Իյլուլ 301

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍՔԷՐԻ

Ինշաաթը թէրաքիմ տայրէսի իչուն միւպայէաասընա լիւզում կէօրիւնան իւչ նէվ քէպիր Սինօպ մէշէ տիրէքլէրի քէրէսթէսինին էսնիւմիւզտէքի սալը կիւնիւ գարարը գաթիի իհալէ վէ իրթէսի չարշէնպիհ կիւնի հիւզտէ պէշ թէնզիլաթը գապուլ օլունաճաղընտան մէզքիւր քէրէսթէլէրի իթայա թալիպ օլանլարըն հէվմի մէզքիւրէ գատար տայիրէյի ինշաաթա միւրաճաաթ իյլէմէլէրի լիւզումի իլան օլունուր ։

1—3

26 Իյլուլ 1301

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍՔԷՐԻ

Պէշիքթաշ օրտուսի հիմայունի մէրքէզ վէ ճիվարընտա վէ Հաճըրլա իլէ Բոյախանա պուլունան վէ պիլ իճապ պուլունտուրըլաճագ օլան ասաքիրի շահանէ իչուն պին իւչ իւզ պիր սէնէսի թըշրինի սանիտէն իթիպարէն պիր սէնէլիք օլարագ իճապ իտէն զէյթ եաղըն պէհէր գըյէյլի ճէտիտի հիւզ տօգսան պէշ վէ զիֆթ օլունան մահալլէր իլէ մէրքէզէ իւչ տէօրթ սաաթլըք մահալտէ պուլունտուրըլաճագ օլան ասաքիրի շահանէ իչուն սէնէյի մէրքումէ քեանունի էվվէլինտէն իթիպարէն պիր սէնէլիք օլարագ ճէնօվա բիրինճինին պէհէր գըյէյլի ճէտիտի հիւզ պէշ իւչ վէ օրտուսի մէզքիւր մէրքէզի իչուն իքի իւզ օթուզ պին նէտի ալթըշ գըյէյլի ճէտիտէտէն օթուզ հիւզ քըրգ տէօրթ պին ալթը իւզ գըյէյլէ գատար լիւզումի պուլունան մանիքալ քէօմիւրինին պէհէր գըյէյսի օն տէօրթ — վէ Գուլտուրա պուլունան վէ պիլ իճապ օրասըտա վէ ճիվարը մէզքիւրէ թաբի սայիր մահալլէրտէ պուլունտուրըլաճագ օլան հէր սընըֆ ասաքիրի շահանէ իչուն սէնէյի մէզքիւրէ խըլալընտա իթիպարէն քէշալիք պիր սէնէլիք օլարագ լիւզումի պուլունան վէ գալէմ գալէմ իհալէսի ճայիզ օլան էրզագտան գըյէյլի ճէտիտէ իթիպար իլէ հէր պիր գըյէսինին ... ; թուզ խիւրէվէ հէր պիր գըյէսի իւչ ... ; տէօրթ պին ճէտիտ գանթար տօղրանմըշ օտուն վէ եիւզ ատէտ ... — ճէմի բուլմինին ալթը վէ տօգուզ ... բազար իրթէսի կիւնի ... օլունաճաղընտան ... թալիպ օլանլարըն շէրայիթինի անլամագ վէ տէբօզիթօ գօյմագ իւզրէ ... թէրքիթէ նիհայէթ թէվֆիգի իմթիհանըն ... գատար լէվազըմաթը ումումիյէ տայիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր ։

24 Իյլուլ 1301

3—3

ԻԼԱՆ

ԽԱԶԻՆԷԻ ԽԱՍՍԱԻ ՇԱՀԱՆԷ

Երզագ անպարընա ալընաճագ բուղտէյ ըլէյթին միւնագասասընա իշպու իյլուլը բուլմինին եիրմի սէքիզինճի ճումա էրթէսի կիւնի պաշլանաճաղընտան, թալիպ օլանլարըն Խազինէի Խասսաի Շահանէյէ միւրաճաաթ իթմէլէրի իլան օլունուր ։

23 Իյլուլ 301

3—3

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍՔԷՐԻ

Նիզամիյէ թահնիյէ խատրէսինէ պին իւչ եիւզ պիր սէնէսի հազիրանը իպթիտասընտան շիմտիյէ գատար հասըլ օլուպ մէվճուտ պուլունան վէ թըշրինի սանիի բուլմինին նիհայէթինէ գատար հասըլ օլաճագ օլան գայըն վէ ինճէ քէփէկին էսմանը նագտէն վէ փէշինէն վիրիլմէք պատէհու գըլտըրըլմագ շարթը իլէ ֆիրուխթ օլունաճաղընտան իշթիրայա թալիպ օլանլարըն իշպու իլանը բուլմինին նիհայէթինէ գատար լէվազըմաթը ումումիյէ տայիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր ։

3—3

23 Իյլուլ 1301

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍՔԷՐԻ

Թօփճը վէ սիւվարի ալայլարը իլէ փիյատէ թապուրլարը վէ նագլիյէ պէօլիւքլէրի խըտմէթինտէ պուլունմագ իւզրէ լիւզում կէօրիւնան հայվանաթըն միւտաֆիրխանէյի սարէքէրիյէտէ միւթէճէլլիք գամիւսօնը մախսուսընտան միւպայէա օլունաճաղընտան ֆիրուխթինէ թալիպ պուլունանլարըն պէհէր հէվմ հէֆթէյիրինտէ պուլունան հայվանաթըն գամիւսօնը մէզքիւրէ կէօթիւրմէլէրի իչուն իլանը քէյֆիյէթէ իպթիտար օլունուր ։

24 Իյլուլ 1301

3—3

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍՔԷՐԻ

Նիզամիյէ խաստէխանէ պուլունան փատրիգալար իչուն լիւզումի օլուպ միւպայէա օլունաճագ խուզ պին ճէտիտ գանթար էրէյլի մաատէն քէօմիւրինին չէրայիթի մուգարրէրէսինէ թէվֆիգէն պէհէր ճէտիտ գանթարը օն իւչ զըրշ թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ իշպու իւլիւլ բուլմինին օթուզընճը փազար իրթէսի կիւնի գարարը գաթիի վիրիլէճէկինտէն վէ թըշրինի էվէլ բուլմինին պիրինճի կիւնի իհալէի քաթիէսի իճրա գըլընաճաղընտան թալիպ օլանլարըն շէրայիթինի անլամագ իւզրէ ... միւպայէա գօմիսիօնընա միւրաճաաթ իթմէլէրի իլան օլունուր ։

25 Իյլուլ 1885

2—3

ԽԱԶԻՆԷԻ ՃԷԼԻԼԷԻ ՄԱԼԻՅԷ

Խազինէի ճէլիլէտէն մէրկիւմէտ օլան էսհամ փայլըգլէրի իլէ մաաշլըգ ղաթիլէնին գանըր սէնէյէ սարֆ օլուր իսէ օլան վէ քիմին մորճոնա մահսուպ վէրիլիր իսէ մէքտուպի, իչուն իք պիր սէնէսի չալըշմագ նիչանլէթինէ գատար Տէրսաադէթտէ սայր հալ վէ սէնէյի սաբըգա էմլագ մէրքիւնէ գապուլ վէ մահսուպ իստիհսալի իչուն մուամէլէի մէզքիւրէ պաշլանմագ իւզրէ թէտպիր իչուն իլան օլունուր ... պիր սէնէյի սաբըգտա կէլմէլէրի լիւզումի իլան օլունուր ։

25 Իյլուլ 301

3—2

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍՔԷՐԻ

Միրօքաքէարի թիմար գաղմա ատէտ օն պին, պէհէր ատէտի օն տէօրթ գուրուշ ։

Նումարլագ սաճ ատէտ օն պին, պէհէր ատէտի տէօրթ գուրուշ եիկիրմի պէշ փարայ ։

Զիֆթէ բըխմարա քեաղըտը թօր պէշ եիւզ, պէհէր թօրը եէթմիշ գուրուշ ։

Նիզամիյէ Սարտխանէ անպարընա մահֆուզ նիւմունէլէրինէ թէվֆիգէն միւպայէա օլունաճագ իւչ գալէմ էշեայի փիյաթը մուրագգամալէրի իլէ թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ իւլիւլ բուլմինին եիկիրմի սէքիզինճի ճումա էրթէսի կիւնի գարարը գաթիի վիրիլէճէկինտէն, իթա իթմէքէ թալիպ մէ եիրմի թէօգուզունճու բազար կիւնի թէնզիլինէ պագըլաճագ թալիպլէրին մազպուտ սէրայիթի լէվազըմաթը ումումիյէ տայրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր ։

25 Իյլուլ 1885

2—3

ՆՈՐԹՏՏԱՅՉԻ

ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ Ի ՀԱՄՊՈՒՐԿ

Յիշեալ ընկերութիւնս հրդեհի դէմ կ՚ապահովագրէ տուներ, կարասիներ, խանութներ և ապրանքներ յոյժ չափաւոր պայմաններով, միջնորդութեամբ իւր ընդհանուր գործակալութեան։

ՇԻՆՏԼԷՐ ԵՒ ԱՍՏՈՒԽԱՏՈՒՐ

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՊԱՀՉԷ-ԳԱՊՈՒ, ՃԷԼԱԼ ՊԷՅ ԽԱՆ

50

ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

NORTH BRITISH AND MERCANTILE

Insurance company

ՆՈՐԹՀ ՊՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԸՐՔԸՆԹԱՅԼ

Լոնտոնի և Էտինպուրկի ապահովութեան ընկերութիւն

	Անգլ. Լիր.	
Արտօնեալ դրամագլուխ	3,000,000	
Բաժանորդագրեալ դրամագլուխ	2,500,000	
Վճարեալ »	625,000	
Պահեստի դրամ հրդեհի պատահականութեանց դէմ	1,592,235	
Կեանքի պատահականութեանց դէմ պահեստի դրամ	3,841,194	
		6,058,429
Հրդեհի ճիւղէն հասոյթ 1883 տարւոյ	1,186,865	
Կենաց ճիւղէն հասոյթ 1883 տարւոյ	551,307	
		1,738,172

NORTHERN

Assurance company

ՆՈՐԹԸՐՆ

Լոնտոնի և Էպըրտինի ապահովութեան ընկերութիւն

	Անգլ. Լիր.	
Բաժանորդագրեալ դրամագլուխ	3,000,000	
Վճարեալ »	300,000	
Պահեստի դրամ հրդեհի պատահականութեանց դէմ	811,871	
Կեանքի պատահականութեանց դէմ պահեստի դրամ	1,778,300	
		2,890,171
Հրդեհի ճիւղէն հասոյթ 1883 տարւոյ	520,206	
Կեանքի ճիւղէն հասոյթ 1883 տարւոյ	251,572	
		771,778

Ստորագրեալն իւր բազմամեայ յաճախորդաց և քաղաքիս ընդհանուր յարգոյ հասարակութեան կը ծանուցանէ թէ ինքն վերոյիշեալ երկու ընկերութեանց միացեալ գործակատար ընտրուած ըլլալով, այնպիսի դրութեան մը մէջ կը գտնուի, որով հրդեհի դէմ ապահովութեան մեծ դիւրութիւններ կը մատուցանէ։

Ապահովութեանց կարգադրութիւնները կը բաշխուին երկու ընկերութեանց մէջ համեմատական բաժանումով, և այսպէս ապահովութեան և դիւրութեան աւելնալովը ընկերութիւնս ալ կրնայ աւելի մեծագումար ապահովութիւն ընդունիլ։

Գրեթէ ամէն կարգի վտանգաւոր ապահովութիւնք կրնան ընդունիլ, ինչպէս Բերայի, Ղալաթիոյ և Պոլսոյ մէջ, նոյնպէս մօտակայ քաղաքները, գիւղերն և գաւառները։

MARITIME

Insurance Cie limited of Liverpool

Capital Lt. 500,000

ՄԱՐԻԹԱՅՄ

Ծովային ապահովութեան ընկերութիւն

Դրամագլուխ 500,000 Անգլ. Լիրա

Նաւ ապրանք, շոգենաւներու և առագաստանաւերու մէջ ի վաճառքներն ու կարասիները խիստ օգտակար պայմաններով ապահովելու իշխանութիւն առաջած է ընկերութեան կողմէ։

Գիներուն և այլոց վրայ տեղեկութիւն ստանալ ուզողք պէտք է դիմեն Ղալաթա, Քօմիսիօն խանի անկիւնը երկաթէ կամուրջ ին վրայ նայող սենեակն, առ

Կ. Պոլսոյ Ընդհ. Գործակատար յիշեալ Ընկերութեանց

ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՄԵՐՈԲԵԱՆ.

(ՇԱԲԱՒՈՐ ՊԱՏԱՏ)

ՀԷՅՏՈՔԻ

ՆՈՐ ՓԱՅԾԵՂՆԻ ԴԵՂԱՀԱՏՆԵՐ

Աւասիկ ընդհանուր բժշկութեան զարմանալի և արտակարգ գիւտ մը։ Գիտութեան յաղթանակները —Ելեկտրական հեռագիրը, Շոգի, Տպագրութիւն— յեղափոխեցին երկրագնդիս դրութիւնը, և մարդկային կեանքն ըրին լաւագոյն և իմաստնագոյն։ Այսպէս, թէպէտ անհամար Դեղահատներ կան հիւանդութեանց համար, և մեծ արժանիք վերաբերելով հանդերձ անոնց, Տոքթօր Հէյտոքի գիւտը նսեմացուցած է անոնց ամենքն և հիմնած է

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՆՈՐ ԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Բժիշկք, որոց պատուիրած օրական չորս կամ հինգ դեղահատները կը տկարացնեն ստամոքսը եւ կ՚անդամալուծեն աղիները, պիտի կրնան իրենց հիւանդաց առողջութիւն և ախորժակ տալ այս արտակարգ Դեղահատներէն մէկ երկուքով։ ՏՈՔԹՈՐ ՀԷՅՏՈՔԻ ՆՈՐ ՓԱՅԾԵՂՆԻ ԴԵՂԱՀԱՏՆԵՐԷՆ մէկ երկու հատը կը բաւեն դնելու համար ստամոքսն կատարեալ կանոնաւորութեան և ախորժակի մէջ, և միտքն պայծառ ու թեթեւ ընելու։ Եթէ փայծեղը տկարացած է իւր գործին մէջ, կը կաղդուրի, և նթէ Ջղային դրութիւնը խանգարուած է, կը վերականգնէ։

ՄԱՂՁՈՏՈՒԹԵԱՆ ՆՇԱՆՔ

1. Ստամոքսի ծանրութիւն։
2. Աղեաց տարածումն փքախտի պատճառաւ։
3. Արտաքսութիւն,
4. Ճաշէն յետոյ տկարութիւն և յոգնութիւն։
5. Բերնին մէջ գէշ համ մը և ծանր լեզու։
6. Որովայնի պնդութիւն, մերթ ընդ մերթ ալ փորհարութիւն.
7. Գլխու ցաւ ճակտի վրայ,
8. Ախորժակի պակսութիւն և մեծ յոգնութիւն.

Վերոյիշեալ ամեն նշանները բացորոշապէս ցոյց կուտան թէ խանգարում յառաջ եկած է փայծեղին մէջ, եւ պէտք է յիշել թէ մեծ կարեւորութիւն ունի սխալ կերպիւ չըմբռնել հիւանդին ծնունդ կացութիւնը։ Պէտք է անմիջապէս

ՓԱՅԾԵՂՆԻ ԿԱԶԴՈՒՐԻՉ մը հայթայթել, որ դեղահատի մը ամենէն սովորական ձեւն է։ Ամենօրեայ փորձառութիւնը ցոյց կուտայ թէ եթէ դեղահատը լաւ կերպիւ բաղադրեալ է, ամենայարմար կերպիւ կրնայ վերանորոգել փայծեղնի գործողութիւնը, և այդ մասին կարելի է միշտ վստահութիւն ունենալ։ Իմ կենացս բազմաթիւ տարիները նուիրած եմ շինելու համար Դեղահատ մը որ լինի անմիջական և ազդու դարմանը ընդդէմ մաղձոտութեան։ Մեծ հաւատ չունիմ լուծողական դեղերու վրայ, ուստի եւ շինեցի Դեղահատ մը որ զօրաւոր եւ ազդու դարման մ՚է, եւ կոչեցի

ՀԷՅՏՈՔԻ ՆՈՐ ՓԱՅԾԵՂՆԻ ԴԵՂԱՀԱՏ

Առողջութեան խնկութիւնն իսկ են, եւ այն մեծագոյն շնորհն զոր Գիտութիւնն ըրած է մարդկութեան։

Ջլախտութեան, Անզօրութեան, Ընդհանուր յոգնութեան, ժոր ժան ի պակասութեան, Գլխացաւութեան համար Տոքթօր Հէյտոքի Նոր փայծեղնի դեղահատերն ամենազդու դարման են։

Մէկն մի օրուան կը պարունակէ քսան դեղահատ։ Գինն է 25 սէնթ։ Կը ծախուի ամեն դեղավաճառաց քով։

Տարակուսող անձինք կրնան, փորձի համար, ՁՐԻԱԲԱՐ ստանալ այս Դեղահատներէն տուփ մը, եթէ մեզ գրկեն իրենց անունն եւ հասցէն։

Թղթատարական տոմս մը ղրկել «փայծեղնն եւ իւր գաղտնիքը» խորագրով տետրակին։ Հարկ եղած տեղեկութիւնները կը տրուի ամենուն

ՀԷՅՏՈՔ ԵՒ ԸՆԿ.

Նիւ-Եորք, Մ. Ն.

ԶԳՈՒՇՈՒԹԻՒՆ—կը խնդրուի դեղավաճառներէն ուշադրութիւն ընել որ Ճ. Հ. Ֆրանսիսի, որ միակ Գործակատարն է, ստորագրութիւնը գրուած լինի։ Հակառակ պարագայի մէջ, դեղահատները կեղծ են։

ԳՈՒԻՆ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ

ՐԻԼԱՅԸՆՍ

Ծովային ապահովագրութիւն։ —Դիմել առ գործակատարն ընկերութեան, Պ. Ժ. Վ. Ուիթօլ, Եօրկիատիս խան Պահչէ-գաբու, Պոլիս. կամ Ղալաթիա, Ալէքսիատի խան թիւ 15։

507

ՏԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ԳՈՐԾԻՆԵՐ

ԴԴՆՋԷ, ՁՈՒԼԱԾՈՅ ԵՒ ԾԵԾՈՒԱԾ ԵՐԿԱԹԷ

ՊԱՐՏԷԶԻ ԳՈՐԾԻՔՆԵՐ

32 Մահմուտիյէ փողոց, և

24 Բէրշէմպէ բազար Ղալաթիա

Հէնրիկ ԼԱՆԺ

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՄԵՔԵՆԱՅՆԵՐ

ԱՏԱՂՁԱԳՈՐԾԻ

ԵՒ

ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ԳՈՐԾԻՆԵՐ

ԴԱՆԱԿ ԵՐԿԱԹԵԱՅ ՄԱՆՐ ԳՈՐԾԻՔ

ՋՐԱՂԱՑԻ ՈՒԿԻՆԵՐՈՒ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՎԱՃԱՌՈՒԹԻՒՆ

509

ՔԻՒՆԱՐՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որք ամէն շաբաթ կ՚անցնին Լիվրբուլէ և Միջերկրականի միջև.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Օրանիա	7,000	Մալթա	3,000
Ատլաս	3,000	Մորոքքօ	2,500
Ալէփփօ	3,000	Նանթ	2,500
Պոդնիա	4,600	Բավոնիա	5,000
Պալպէք	2,500	Բալմիրա	3,000
Պրիթիշ Քուին	1,200	Սերվիա	7,800
Սէֆալոնիա	5,000	Սիդիա	4,600
Քադալոնիա	4,700	Սարակոսա	3,000
Շէրպուրկ	2,000	Սամարիա	3,000
Տէմէրարա	2,500	Սիտոն	3,000
Կալլիա	4,000	Թարիֆա	3,000
Քէտար	2,500	Թրինիտատ	2,500
Մարաթոն	3,000		

Սորանթօ շոգենաւը, նաւապետ Բրթ, Լիվրբուլէն աստ հասաւ ընդհանուր վաճառքով և ի մօտոյ վերստին Լիվրբուլ պիտի երթայ Զմիւռնիոյ ճամբով։

Ստորագրեալն արտօնութիւն ունի ուղեւորներ և վաճառք ընդունիլ Նիւ-Եորքի, Պոսթընի, կամ Ամերիկայի և Գանատայի ուրիշ և ոեէ նաւահանգստի համար։

Դիմել առ ԹՈՄԱՍ Ջ. ՃՈԼԻ

Գործակատար

Թիւ 1 Քիւչիւք Հալիլ փաշա խան Ղալաթիա

511

ՄՈՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվրբուլի և Միջերկրականի միջև բանող շոգենաւք

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Քանոբուս	4200	Օսայրիս	3000
Ֆէրոս	4000	Նէֆթիս	3000
Օսմանլի	4000	Բէրա	3000
Սեսոստրիս	3250	Ատլանդիք	1700
Թիպս	3250	Լոդիւս	800
Մէմֆիս	3250	Օլինտա	800
Մարիօթիս	3250	Սէսիլ	700
Սֆինքս	3000		

Սէնթօլըքըն շոգենաւը, նաւապետ Հօլ, Լիվրբուլէն աստ հասաւ ընդհանուր վաճառքով և յառաջիկայ հինգ. 3ին պիտի ուղեւորի ի Լիվրբուլ։

Դիմել առ Ժ. Թ. ՈՒԻԹՈԼ և ԸՆԿ.

Մէյտանճըգ փողոց, Ուիթօլ խան

ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ և ԸՆԿ.

515 31, Ճէյմս Սդրիդ, Լիվրբուլ

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ՓԱՐԻԶԻ

«ԲՈՒԿԻ կալքարային, երկաթախառն, կազդուրիչ հանքաջուրերն են միակ ամենազդու դարմանն ընդդէմ տկարութեան և աղեաց հիւանդութեանց։ Կը ներգործեն կանոնաւորելով այն մեծ պաշտօնները որք մարսողութեան գլխաւոր գործողութիւնը կը կազմեն։

Բրօֆ. ԹՐՈՒՍՕ»

POUGUES

ԲՈՒԿԻ կալքարային, երկաթախառն, կազդուրիչ և ախորժաբեր Ջուրերն իրենց մասնաւոր բաղադրութեան կը պարտին իրենց յաջողութիւնն եւ առանձնաշնորհեալ ջրոց մէջ գասակարգութիւնը։ Այս Ջուրերն, յոյժ հարուստ, կը պարունակեն իրր 5 հազար մասն վրայ մէկ լիտրի համար։ Այդ աղերուն մէջ ամենէն առատներն են ածխաթթու կիր և ածխաթթու մանկէզ, որով ամբողջովին կը տարբերին Ֆրանսայի միւս կալքարային աղբիւրներէն որք մասնաւորապէս սոտայի և բոտասի ածխաթթուական աղեր կը պարունակեն։

Այդ հանքաջուրեր կը ներգործեն մանաւանդ ստամոքսէն աղիքը մտնող փողին վրայ՝ զոր թեթեւ մը գրգռեն, չէզոքացընելով միանգամայն թթուն որ կրնայ զատել հիւթն, եւ միւսկան ու ծննդական գործարանաց վրայ, որոց տկարացեալ ոյժերը կը վերանորոգեն։

Անոնց գործածութեամբ, մարսողական գործողութիւնը կը վերծանի այն ամեն կապերէ որք կ՚արգելուին զինքն թէ՛ ստամոքսին և թէ՛ աղեաց մէջ։

Այս առաջին արդիւնքը բնականաբար յառաջ կը բերէ գործարանաց կազդուրումն, որովհետեւ կենաց ոյժերն համեմատական են մարսողական գործարանաց մէջ կատարուող վերանորոգիչ ազդեցութեան։ Ագէէ կը հետեւի թէ ընդհատական ջերմերէ յառաջ եկած տկարութիւնք և աղեաց հիւանդութիւնք հիմնովին կը բուժին ԲՈՒԿԻ հանքաջուրերով, մանաւանդ որ անոնց բուժիչ գործողութիւնն նոր տարր մը կ՚առնու ածխաթթու երկաթէն, զոր առատօրէն կը պարունակեն։

ԲՈՒԿԻ հանքաջուրերը կը ծախուին, ՃԻՕՎԱՆԻ ԱԼԻԲՐԱՆՏԻ ԸՆԿ. գործակալութիւնը, Դէօրթ Եօլ-աղզը, Բերա, Մեծ փողոց։

510 ՊՈԼԻՍ

N. 4.

Տօգթէօր ժիւբէրին իհտալը գանը թէժիյէլիրնին շէքէրլէրի շիմտիյէ գատար մալիւմ օլան պիւթիւն շէքէրլէրին էն ալտը վէ էն էյինի։ Շուրուպլարըն իւզէրինտէ օլտուղու կիպի շէքէր գուլթուպլարընըն իւզէրինտէ տախի Ֆրանսա Հիւքիւմէթինին մալի մասխալը միւրիւ օլմալը վէ գէյտիրլէքի Ժիւպէր վէ Պօթին իսի իմզալարը գըրմըզը միւրէքքէպլէ միւհիւրլէր պուլունմալը մէշր։ Հէր էճզաճը վէ տրօկիստլէրտէ պուլունուր։ Տէբօսու Ժիւպէր վէ Պօթին Գալաթա Սիրի՝ Գ. Քէրէքէքի Փ. Ժէվլինին միւթարիքլերինտէ սըրր։

ՄԻՋԱՏՕՍԱՆ ՃՇՄԱՐԻՏ ՓՈՇԻ

ԾԽՄԱՆ ԳՈՐԾԱԴՐՈՒԹԵԱՄԲ

Ս. ՄԻԹԱԼՈՎԻՋԻ

ԻՍԹՈԼԻՎՕ, ԴԱԼՄԱՏԻԱ

Ղալաթիոյ մէջ Մթերանոցն է Մումհանէ, Լոյտ խան, 2.

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅՆԱԿԱՆ ԵՒ ՄԱՐՍԷԼԵԱՆ

Ն. ԲԱՔԷՅ ԵՒ ԸՆԿ.

Մարսիլիայի և Բէյրութի միջև կանոնաւորապէս բանող

Սամսոն, Տրապիզոն և Պաթում երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Մեսիլէ, որ սեպտ. 11ին Մարսիլիայէն և սեպտեմբեր 3ին Պոլսէն պիտի մեկնի։

Մարսիլիա երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Լ՚Արօբէլ, որ կը մեկնի սեպտ. 28ին։

Ուղեւորք և արժէք առաքումներ

Նաւուղեւորի, ուղեւորութեան և այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ գործակատարն ԹԻՆԻՈՒԹԷ ՐԸԳՈՒ

Թիւ 17-18 Քիւչիւք Միլլէթ

514 Մումհանէ փողոց, Թիւ 141

ՖՐԷՏ ԼԷՅԼԱՆՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որք կանոնաւորապէս կը բանին Լիվրբուլ և Արեւելքի միջև.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալճէրեան	2500	Ֆավօնեան	3700
Ալզասիան	2500	Ֆլամինեան	3700
Անտալուզեան	2500	Ֆլավեան	3700
Աթէնեան	2500	Իպէրիան	5500
Արապիան	3700	Իլիրիան	5500
Պավարիան	6000	Իստրիան	5500
Պուլկարիան	6000	Լեսպիան	2200
Քասթէլեան	800	Լիկուրեան	2500
Սայրէնեան	2000	Լիպզոն	800
Տուրոյ	700	Օբորթօ	700
Էճիբշըն	3700	Բէրսիան	3800
Ֆապիան	3700	Վալէնսիան	6800
Ֆալէրնիան	3700	Վիրճինեան	6800

Ալճէրեան շոգենաւը, նաւապետ Լաուրանսոն, Լիվրբուլէն աստ հասաւ ընդհանուր վաճառքով։

Անտալուզեան շոգենաւը, նաւապետ Ֆըլէմինկ սեպտ. 21ին շաբաթ օրը դէպի Լիվրբուլ պիտի ուղեւորի Զմիւռնիոյ ճամբով։

Ալզասեան շոգենաւը նաւապետ Գրիսդիան այսօր ընդհանուր վաճառքով Լիվրբուլէն աստ հասաւ։

Ուղեւորներու համար ամեն դիւրութիւն

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ԷՏՈՒԱՐՏ ԼԱՖՕՆԹԷՆ

Գործակալ

Թիւ 34, 35, 36, Եէնի Միլլէթ խան, Ղալաթիա

Նաւատէրք, Պարոնայք Ֆրէտ, Լէյլանտ և ընկ. Լիվրբուլ

Գործակալութիւնք

Կ. Պոլիս, Էտուարտ Լաֆոնթէն.

Ճիպրալդար, Պ. Պ. Քարվըր Եղբարք

Ալեքսանդրիա, Կ. Լ. Վահման և ընկ.

Մալդա, Ա. Քամիլլէրի.

Շիրա, Ա. Մ. Մավրօկորտադոյ.

Զմիւռնիա, Պ. Ուիդօլ և ընկ.

512

ԲԱԲԱՅԵԱՆԻ

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվրբուլի, Միջերկրականի և Սեւ ծովու միջև կանոնաւորապէս բանող

ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Անուանք	Թոնոյ	Նաւապետք
Այա Սօֆիա	3,000	Պլաք
Աքրօպոլ	2,500	Ռոճըրս
Արգադիա	2,500	Քրուքշանկ
Լագոնիա	2,500	Ուիլզ
Մասեդոնիա	3,500	Մորըլ
Բոսֆորուս	2,800	Ֆոթըրկիլ

Պերէնիս շոգենաւն սեպտ. 24ին Պաթումէն վերադառնալով անմիջապէս Լիվրբուլ պիտի ուղեւորի։

Այա Սօֆիա շոգենաւն սեպտ. 24ին Լիվրբուլէն աստ կ՚սպասուի։

Ընկերութիւնն օրինաւոր գներով վաճառք կ՚ընդունի Եւրոպական երկիրներու և Ամերիկայի համար։

Ամեն դիւրութիւն և հանգստութիւն կը տրուին ուղեւորաց։

Դիմել առ ԴԱՆԻԷԼ ԲԱԲԱ ԵՒ ԸՆԿ.

513 Գործակալ

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Հիւլ, Անվերս, Կ. Պոլսոյ և Օտեսայի միջև

ԹՈՎՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ ՈՐԴԻՔ ԵՒ ԸՆԿ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալպօնօ	2,000	Լեբանդօ	4,500
Անճէլօ	3,000	Մարէնկօ	4,300
Արկօ	1,300	Մարատոն	2,500
Պասսանօ	3,500	Միլօ	2,000
Պօրօտինօ	2,200	Նէրօ	2,000
Պրավօ	2,000	Օթէլլօ	5,000
Գէյրօ	2,600	Օրլանտօ	3,000
Գալիբսօ	2,500	Օդրանդօ	4,500
Գամէօ	2,100	Օդդօ	2,000
Գադօ	2,000	Բասիֆիք	1,200
Գօմօ	2,700	Բալէրմօ	3,200
Տիտօ	2,500	Բասդէր	1,700
Տօմինօ	1,800	Քիդօ	2,800
Էրագօ	2,600	Րիալթօ	4,400
Տրադօ	2,600	Րինալտօ	3,200
Ֆալքօն	800	Րօլլօ	3,000
Ֆիտօ	1,700	Րօմանօ	5,500
Ֆլամինկօ	1,600	Րօմէօ	3,500
Կալիլէօ	5,500	Սալէրնօ	4,000
Կիդանօ	2,200	Սաքֆօ	2,000
Կօզօ	1,800	Սիլվիօ	2,000
Կրօտնօ	2,200	Սօրէնդօ	4,300
Հանկօ		Թասսօ	1,200
Հէրօ	2,000	Թ. Ուիլսըն	3,000
Հիտալկօ	3,000	Թիկէր	1,300
Հիւմպէրդ	1,200	Թօլէտօ	2,800
Ճիսօ	2,300	Քանդօ	3,600
Քէլլօ	2,000	Նէտտօ	1600
Քօլխօ	2,200	Ջէպրա	3,000
Լէօ	2,000	Ջէրօ	41,0

Գէյրօ շոգենաւը, նաւապետ Հէյս ընդհանուր վաճառքով այժմ կը բեռնաւորի Հըլ

Ուաշինկթըն? Ուօլըրիօ շոգենաւը, նաւապետ Տըրայտըն ընդհանուր վաճառքով Հըլէն աստ հասած է։

Ուղեւորներու համար ամեն դիւրութիւններ կան

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ՖՐԷՏԷՐԻՔ ՀԻԼՏ ԵՒ ԸՆԿ.

Գործակալ

Թիւ 17-18, Քիւչիւք Միլլէթ խան Ղալաթիա

514

Արտօնատէր Մ. ՏԱՄԱՏԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՐՈՅ